

บทที่ ๕

การใช้สำนวนไทยในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมทิน

สำนวนหรือสำนวนไทยมีหลายความหมายมาก เช่นหมายถึง “ถ้อยคำที่เรียบเรียง โวหาร ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความอื่นแฝงอยู่ ถ้อยคำที่แสดงออกมาเป็นข้อความพิเศษเฉพาะภาษาหนึ่ง ๆ ชั้นเชิงในการแต่งหนังสือหรือพูด” (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๑๘๗) กาญจนากพันธ์ (๒๕๑๕ : ๑) อธิบายความหมายของสำนวนไว้ว่า “คำพูดของมนุษย์เราไม่ว่าชาติใดภาษาใดแยกออกได้กว้าง ๆ เป็นสองอย่าง อย่างหนึ่งพูดตรงไปตรงมาตามภาษาธรรมดา พอพูดออกมาก็เข้าใจได้ทันที อีกอย่างหนึ่งพูดเป็นชั้นเชิงไม่ตรงไปตรงมาแต่ให้ความหมายในคำพูดนั้น ๆ ... คำพูดเป็นชั้นเชิงนี้เราเรียกกันว่าสำนวน” ไซลรี ปราโมช ณ อยุธยา (๒๕๔๐ : ๔) ได้ให้ความหมายของสำนวนไว้ดังนี้ “สำนวน หมายถึง ถ้อยคำที่มีได้มีความหมายตรงไปตรงมาตามตัวอักษรหรือแปลตามรากศัพท์ แต่เป็นถ้อยคำที่มีความหมายเป็นอย่างอื่นคือเป็นชั้นเชิงชวนให้คิด” วิภา กงกะนันท์ (๒๕๒๓ : ๓๗) อธิบายความหมายของโวหาร (หรือสำนวน) ไว้ดังนี้ “เป็นศิลปะของการใช้ภาษาอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เป็นวิธีการพูด หรือเขียนที่ผู้พูด หรือผู้เขียนพูด หรือเขียนอย่างหนึ่ง แต่ความหมายเป็นอย่างอื่นบ้าง ให้ความหมายกำกวม หนักเบา คลุมเครือ หรือเข้มจั้นต่างไปบ้าง ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อจะขยายความให้ชัดเจนขึ้นบ้าง หรือเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ความคิด ความฝันหรือความรู้ให้กว้างขวางลึกซึ้งมากขึ้น หรือน้อยลงตามภูมิปัญญาของผู้ฟังหรือผู้อ่านบ้าง การที่บางคนใช้โวหารเป็นเพราะการพูดหรือการเขียนด้วยภาษาตรงไปตรงมาอาจไม่ช่วยให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ของเขา” กอบกุล อิงคุทานนท์ (๒๕๔๕ : ๓๘) ให้นิยามความหมายของสำนวนว่าดังนี้ “สำนวน คือ การเรียงร้อยถ้อยคำอย่างมีศิลปะ ก่อให้เกิดความไพเราะสละสลวย ได้รับความที่กระชับตรงตามถ้อยคำนั้น ๆ”

สำหรับการศึกษาคำนี้ ผู้ศึกษาใช้สำนวนไทยในความหมายดังนี้ “สำนวนไทย หมายถึง การใช้ถ้อยคำภาษาที่มีชั้นเชิงมีความหมายไม่ตรงกับตัวอักษรพูดอย่างหนึ่งแต่มีความหมายเป็นอีกอย่างหนึ่ง มีศิลปะ คมคาย ให้ความหมายลึกหรือกว้างไปกว่าถ้อยคำภาษาธรรมดา”

จากการศึกษาบทเพลงของดอกหญ้า นางเมริน พบว่ามีการใช้สำนวนไทยทั้งที่เป็นสำนวนไทยทั่วไปและสำนวนไทยถิ่นใต้ ที่เป็นสำนวนไทยเฉพาะถิ่นเป็นจำนวนมากถึง ๑๕๑ สำนวน และเมื่อศึกษาความหมายของสำนวนดังกล่าวแล้วพบว่าดอกหญ้า นางเมริน สามารถใช้สำนวนนั้น ๆ ได้ตรงตามความหมายของแต่ละสำนวน ซึ่งนอกจากจะทำให้การสื่อสารเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ แล้วยังสามารถบ่งบอกถึงภูมิปัญญาทางการใช้สำนวนของดอกหญ้า นางเมริน ได้เป็นอย่างดีซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑) **กรวดน้ำกว่าขัน** ซึ่งหมายถึง “ตัดขาด ไม่ขอเกี่ยวข้องด้วย” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๘) สำนวนนี้เกิดจากการกรวดน้ำ อุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่ตายไป กล่าวคือผู้ที่กรวดน้ำจะรินน้ำจากขัน ขณะที่พระสงฆ์สวดบทสวดน้ำ เมื่อจบบทน้ำที่รินจะหมดพอดี ผู้กรวดน้ำจะคว่ำขันแล้ววางขันยุติการกรวดน้ำจึงเกิดสำนวนกรวดน้ำคว่ำขันขึ้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมริน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ตัดขาด เลิกเกี่ยวข้อง ไม่ขอเกี่ยวข้องอีกต่อไป” ดังที่ว่า

“พบกันชาติเดียว พอแล้วพอที่ พบกันชาตินี้เกิดผัวเจ้าชู้ กรวดน้ำคว่ำขันกัน
เถิด อย่าเกิดเป็นคู่ กับคนเจ้าชู้ผู้ชายหลายใจ”

(ชาตินี้พอแล้ว)

๒) **กระด้างจานไฟ** ซึ่งหมายถึง “หญิงที่เคยแต่งงานหรือผ่านผู้ชายมาแล้ว ย่อมรู้จักชั้นเชิงทางปรนนิบัติและเอาอกเอาใจผู้ชายได้ดีกว่าผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๓๑) สำนวนนี้มาจากการนำเอาธรรมชาติของดอกกระด้าง ที่ปกติก็มีกลิ่นหอมอยู่แล้ว เมื่อนำมาลนไฟก็ยังมิ

กลิ่นหอมเพิ่มขึ้น มาเปรียบเทียบกับคุณสมบัติของผู้หญิงที่ปกติ ก็ให้ความสุขแก่ผู้ชาย ได้อยู่แล้ว ยิ่งเคยมีประสบการณ์ทางการประนินับัติผู้ชายมาก่อน ยิ่งยอมประนินับัติให้ผู้ชายมีความสุข โดยเฉพาะในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ได้ดีกว่าผู้หญิงที่ไม่เคยแต่งงาน ไม่มีประสบการณ์มาก่อน ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “หญิงที่เคยแต่งงานหรือผ่านผู้ชายมาแล้ว ย่อมรู้จักชั้นเชิงทางประนินับัติและเอาอกเอาใจผู้ชายได้ดีกว่าผู้หญิงที่ยัง ไม่ได้แต่งงาน แม้จะเป็นหญิงม่ายก็ยังสวยมีค่าน่าปรารถนา กว่าผู้หญิงอื่นอีกหลายคน” ดังที่ว่า

“หอมเอ๋ย หอมเอ๋ย หอมแก้มแม่ม่าย เมื่อยามได้อยู่ใกล้ ๆ หอมคล้ายกลิ่น
ดอกกระดังงา ดอกอื่นมากมี จำปีหรือว่าจำปา รสสุกนั้รรมตา ยังไม่หอมกว่า
กระดังงาอันไฟ”

(หอมแก้มแม่ม่าย)

“แม่ม่ายชอบบอกรู้ ใ้รู้ไว้ด้วย เนื้อเย็นถึ้นป็นนั้กมวย ชกสวยโดยไมต้อง
ซัอม แม่ดอกกระดังงา เขาว่าลนไฟยังหอม เขาสาวมานลกก็ไมยอม เพราะหลงกลิ่น
หอม กระดังงาอันไฟ”

(หยุดหัวใจไว้ที่แม่ม่าย)

๓) **กระดุกซัดมัน** ซึ่งหมายถึง “ตระหนี่มาก” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ : ๒๕๔๖ : ๓๔) คำานวนนี้ น่าจะมาจากพฤติกรรมของคนบางคนที่ไม่ยอมเสียสละหรือทิ้งสิ่งใด ๆ แม้ถึงนั้นจะมีประโยชน์น้อยหรือไร้ค่าก็ยังเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี แม้แต่กระดุกซึ่งมีประโยชน์น้อยเต็มที ยังเก็บรักษาซัดมันเช็ดถูอย่างดี หรืออาจจะมาจากการสังเกตความจริงของกระดุก ที่ปราศจากเนื้อเห็นแต่กระดุกชัดเจน เป็นมันวาวนำมาเปรียบเทียบกับคนที่ตระหนี่มากไม่ยอมเสียสละเลย ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้โดยเปลี่ยนคำไปบ้างในความหมายว่า “ไร้ความเมตตาปราณีอย่างยิ่ง ไร้น้ำใจอย่างยิ่ง ตระหนี่อย่างยิ่ง” ดังที่ว่า

**“ชาวาฝนแล้งแต่ไม่แห้งน้ำใจ ข้าวมีพอขายยังให้แบ่งปัน บางกอกมีกินก็
เพราะว่าข้าวชาวนา ยังครคราคากระดูกเป็นมัน”**

(บางกอกแห้งแล้ง)

๔) **กลับตาลปัตร** ซึ่งหมายถึง “ผิดความคาดหมายอย่างตรงกันข้ามแบบพลิกหน้ามือเป็นหลังมือ” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๗๘) สำนวนนี้มาจากการกลับหน้าตาลปัตรซึ่งมี ๒ หน้า แต่ต่างกันเป็นตรงกันข้าม เช่น ด้านที่หันมาทางผู้ฟังมีลักษณะที่สวยงามมาก แต่อีกด้านหนึ่งกลับตรงกันข้ามผู้ฟังที่เห็นเฉพาะด้านที่สวยงาม ก็คาดคะเนว่าอีกด้านหนึ่งของตาลปัตรต้องสวยงาม แต่เมื่อพระสงฆ์กลับตาลปัตรด้านนั้นซึ่งมีลักษณะที่ตรงกันข้าม ผู้ฟังจึงได้รู้ว่าที่ตนคาดคิดไว้นั้นผิดหมด ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ผิดความคาดหมายอย่างตรงกันข้าม เปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม” ดังที่ว่า

**“อนิจจาวุฏสังขารา โอ้อนิจจา มันกลับตาลปัตร สมัยก่อนคนแก่คนแก่
เห็นๆแต่คนแก่เข้าวัด สมัยนี้มันกลับตาลปัตร คนแก่ห่างวัดเข้าไปทุกที”**

(คนหลงวัด)

๕) **กลับหน้ามือเป็นหลังมือ** ซึ่งหมายถึง “เปลี่ยนแปลงหรือทำให้ผิดไปจากเดิมอย่างตรงกันข้าม” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๗๘) เป็นสำนวนที่นำเอาหน้ามือกับหลังมือ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนเป็นตรงกันข้ามมาเปรียบเทียบกับคนที่เดิมเคยประพฤติอย่างหนึ่งแต่กลับมาประพฤติอีกอย่างหนึ่ง ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมาย “เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างตรงกันข้าม” โดยตัดคำบ้าง ดังที่ว่า

“ลอยคนใหม่ ๆ หวางนี้ทำไหร ใคร ๆ ก็เชื่อถือ รับปากอะไรเอาไว้ ลอย
ต้องทำได้ไม่ให้เสียชื่อ ลอยคนเก่ากับลอยคนใหม่ (จั่ว) มันผัดกัน ไกลหน้ามือเป็นหลัง
มือ”

(ลอยคนใหม่)

๖) **กั๊ดกั๊ดกั๊ดกั๊ด** ซึ่งหมายถึง “ยอมอดทนยอมลำบากเพื่อคนที่ตนรัก
ยอมแต่งงานอยู่กับคนที่ตนรักแม้จะต้องทุกข์ยากลำบากมากก็ตาม” ส่วนนี้เกิด
จากหนุ่มสาวที่รักกันยอมแต่งงานอยู่กับกันแม้จะต้องลำบาก ไม่มีอาหารดี ๆ จะกินยอม
กินข้าวกับเกลือเพียงเพื่อจะได้อยู่กับคนที่ตนรัก ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้
ส่วนนี้ในความหมายว่า “ยอมอดทน ยอมลำบากเพื่อคนที่ตนรัก” ดังที่ว่า

“รักกันชุกก่อน ต้องกั๊ดกั๊ดกั๊ดกั๊ด นันมันชุกฟ้าขึ้น โสร่งและโจง
กระเบน”

(รักคนละชุก)

“กั๊ดกั๊ดกั๊ดกั๊ด มันหมดสมัย ชุกนี้สาวไทยเขาพัฒนา ไม่มีคนคิดดวงแข
มีแฟนชาวไร่ชาวนา ชุกปฏิรูปการศึกษาสาวไทยพัฒนาเปลี่ยนค่านิยม ... กั๊ดกั๊ดกั๊ด
กั๊ดกั๊ดกั๊ดมันหมดสมัย ชุกนี้มีใครเขาคิดอย่างนั้น ไม่มีใครคิดชี้ควาย ชี้แก่งสบายกว่ากัน ไร่
หนุ่มชวานานันมันต่ำชัน สาวไทยทุกวันเขาพัฒนา”

(สาวไทยพัฒนา)

๗) **ก้างขวางคอ** ซึ่งหมายถึง “ผู้ขัดขวางมิให้ทำการได้สะดวก ผู้ขัดขวางให้
ผู้อื่นเสียประโยชน์” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ : ๒๕๔๖ :
๑๑๐) ส่วนนี้มาจากการกินอาหารกล่าวคือ การกินอาหาร เช่น การกินปลา เป็นต้น
หากมีก้างขวางคอหรือติดคอ ย่อมทำให้การกินอาหารไม่สะดวก นำมาเปรียบกับคนที่
ขัดขวางมิให้คนอื่นทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้สะดวกหรือขัดขวางให้ผู้อื่นเสีย

ประโยชนในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายดังที่อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“แม่ที่ไม่มาเช้าจะลืมเธอ คิดถึงเสมอแม่ที่ไม่มา แต่กลัวว่าแฟนน้องเข้าใจผิด จึงคิดหลบหน้า ไม่อยากจะมาเป็นก้างขวางคอ”

(ไม่มาแต่ไม่ลืม)

๘) **กึ่งกำได้ทอง** ซึ่งหมายถึง “เยอหยิ่งเพราะได้ดีหรือมีทรัพย์สินเล็กน้อย” (กาญจนาคพันธุ์, ๒๕๑๕ : ๔๕) สำนวนนี้มาจากนิทานชาดกเรื่องมโหสถ ซึ่งมีเรื่องว่า กึ่งกำตัวหนึ่งอาศัยอยู่บนซุ้มประตูพระราชอุทยานของท้าววิเทหะ เวลาพระเจ้าวิเทหะเสด็จประพาสอุทยาน กึ่งกำตัวนั้นลงมาถวายนับมิได้ขาด พระเจ้าวิเทหะจึงพระราชทานทองให้เป็นค่าซื้อเนื้อให้กึ่งกำกินทุกวัน วันหนึ่งนายอุทยานซื้อเนื้อไม่ได้ก็เอาทองนั้นผูกคอกึ่งกำไว้ วันนั้นพระเจ้าวิเทหะเสด็จประพาสอุทยานอย่างเคย กึ่งกำถือว่ามีทองผูกคอก เลยกำรีบขึ้นไปจะเง้ออยู่บนซุ้มประตูไม่ลงมาคำนับพระเจ้าวิเทหะอย่างที่เคยทำมาแต่ก่อน พระเจ้าวิเทหะประหลาดพระทัยตรัสถามมโหสถและนายอุทยานเมื่อทรงทราบเรื่อง ก็ตรัสว่าที่กึ่งกำกำรีบเยอหยิ่งขึ้นก็เพราะถือตัวว่ามีทองผูกคอกเล็กน้อยเท่านั้นเอง เลยให้เอาทองออกเสียและไม่พระราชทานทองเพื่อซื้อเนื้อให้กึ่งกำอีกต่อไป เรื่องนี้ได้เป็นที่มาของสำนวนว่า “กึ่งกำได้ทอง” ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “คนที่เยอหยิ่งเพราะได้ดีหรือมีทรัพย์สิน คนที่ได้ดีแล้วลืมตัวหยิ่งผยอง” ดังที่ว่า

“โบราณท่านกล่าวสมมุติ เสรมฐิ์พึงหุดตุคพึงแมถนอย ก็เปรียบเหมือนกึ่งกำได้ทอง รุกอถำพองไม่มองเพื่อนเลย เพื่อนเราพอได้ชีร์ถยนตร์ กลายเป็นคนละคนเสียแล้วเพื่อนอย”

(เฉยเฉย)

“ไอ้พวกเศรษฐีเพ็งผุด ไอ้พวกที่ตุ่ดเพ็งแถน พอมีเงินแสนก็ลืมนงาหัว ทำเหมือนกิ่งก่าได้ทอง หุคอกผองพองตัว”

(คนที่นำนับถือ)

“แม่ลืมตัวเหมือนวัวลืมตีน ดัดจริตดีดดินเหมือนยุงบินลำพอง ถึงเด่นแต่ก็ไม่เป็นท่า เพราะใคร ๆ เขารู้ว่าแม่กิ่งก่าได้ทอง”

(โหมละอิตาย)

๘) กิ่งทองใบหยก ซึ่งหมายถึง “เหมาะสมกัน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๒๕) จำนวนนี้มาจากจำนวนจีนที่นำเอาต้นไม้ประติษฐานที่กิ่งทำด้วยทองสีเหลืองและใบทำด้วยหยกสีเขียวซึ่งมีความสวยงาม มีราคา คู่ควรเหมาะสมมาเปรียบเทียบกับคู่บ่าวสาวที่เหมาะสม ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้จำนวนนี้ในความหมายว่า “เหมาะสมกัน” ดังที่ว่า

“ขอขอบพระคุณฟ้าช่วยเมตตา ช่วยประทานวิวิธ วันนี้นำให้เหมาะสม พ่อแม่พี่น้องเพื่อนพ้องยินดี กล่าวขวัญชื่นชม ว่าสองเรานี้เหมาะสม เหมือนกิ่งทองใบหยกเออ”

(มโหรีฝืนลิขิตฟ้า)

๑๐) กิ่งไข่แดง เป็นจำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “ได้สิ่งที่ดีที่สุด” จำนวนนี้มาจากการได้กิ่งไข่แดงซึ่งเป็นส่วนที่ดีที่สุด มันอร่อยที่สุด นำมาเปรียบเทียบกับการได้เสพสมกามคุณที่มีรสเลิศที่สุด ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้จำนวนนี้ในความหมายว่า “ได้พรหมจรรย์ของผู้หญิง ได้เสพสมผู้หญิง ได้เสพกามคุณ” ดังที่ว่า

“เข้า ๆ มาเข้าหัวแพ คอยตั้งตานรถทัวร์ คิดไปสงสัยนายหัว เอาไฮสเตร
รถทัวร์ไปกินไข่แดง”

(ไอ้หนุ่มหัวแพ)

๑๑) กินน้ำตาต่างข้าว ซึ่งหมายถึง “ร้องไห้เสรำโศกจนไม่เป็นอันกิน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ : ๒๕๔๖ : ๑๒๗) สำนวนนี้เกิดจากคนที่มีความทุกข์ร้องไห้ น้ำตาไหลอยู่ตลอดเวลา ไม่มีเวลากินข้าว ไม่ได้กินข้าว จึงพูดเป็นสำนวนว่า “กินน้ำตาต่างข้าว” (กินน้ำตาแทนข้าว) ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “มีความทุกข์อยู่เสมอ” ดังที่ว่า

“มารู้สึกตัวเมื่อสาย ไร่นาวัวควายจมหายไปในน้ำหล้า ไอ้อนิจจาถูกกิน
น้ำตาต่างข้าว”

(เลิกเกล้าเพื่อลูก)

“แม่เองเอาแต่ร้องไห้ ลูกเห็นที่ไรหัวใจอันฉา แม่กินน้ำตาต่างข้าว ส่วน
พ่อกินเหล้าต่างข้าว ไม่สร้างเขา”

(พ่อจ๋าย่าเมา)

๑๒) กินน้ำได้ตอก ซึ่งหมายถึง “จำต้องยอมเป็นรองเขา ไม่เทียบหน้าเทียบตาเท่า” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๒๗) สำนวนนี้มาจากการดื่มน้ำกล่าวคือ “ชาวบ้านมีวิธีดื่มน้ำโดยไม่ใช้ภาชนะคือ ใช้ฝ่ามือทั้งสองวกน้ำในลำธารขึ้นจนชิดปากแล้วดื่มน้ำจากมือนั้น ในขณะที่ทำอาการเช่นนั้น อาจมีน้ำรั่วออกจากมือเล็กน้อยไหลลงมาทางข้อศอก ถ้ามีใครเอาปากมารองน้ำที่ได้ข้อศอกก็คงพอจะดื่มน้ำได้บ้างเล็กน้อยแต่ไม่สมกับความกระหาย” (ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. ๒๕๑๔ : ๑๔) นำมาเปรียบเทียบกับผู้ที่ “จำต้องยอมเป็นรองเขา ไม่เทียบหน้าเทียบตาเท่า” ในบท

เพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “จำต้องยอมเป็นรองเขา ไม่เทียมหน้าเทียมตาเท่า ต้องตกเป็นภรรยาบ่อย” ดังที่ว่า

“ส่วนคุณยังสาว แล้วยังสวยละมุน ลืมเสียจิตลืมลมหากคนรักใหม่ ไม่
อยากเห็นคุณกินน้ำได้สกปรก ผมจึงขอบอกให้คุณเข้าใจ ผมมิใช่ชายโสดจริงๆ”

(พบกันเมื่อสาย)

๑๓) กินเหนียว เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “แต่งงาน” สำนวนนี้มีที่มาจากประเพณีการแต่งงานของชาวบ้านภาคใต้ กล่าวคือ ชาวบ้านภาคใต้นิยมทำขนมข้าวเหนียวหน้าสังขยาหรือมะพร้าวหรือกุ้ง เป็นอาหารและของชำร่วย แยกที่มาจากแต่งงานจะได้กินขนมข้าวเหนียวเสมอ เรียกสั้น ๆ ว่า “กินเหนียว” คำ “กินเหนียว” จึงกลายเป็นสำนวนไป ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “แต่งงาน” ดังที่ว่า

“เพื่อนรุ่นราวคราวเดียว เขากินเหนียวกันไปหมดแล้ว”

(บ่าวก่อนผ่อนเมีย)

“ทำไมห้องป้อมไม่ยอมโอเค ถ้ามันลั้งเล เมื่อไหร่จะได้กินเหนียว รู้ไหมพี่
หลวง เป็นห่วงห้องป้อมจริงเชียว กลัวอดกินเหนียว ห้องป้อมไม่ยอมแต่งงาน”

(เป็นห่วงห้องป้อม)

๑๔) แก่เกินแคง ซึ่งหมายถึง “ไม่เหมาะที่จะใช้งาน” สำนวนนี้มาจากการสังเกตธรรมชาติของพืชผักที่นำมาใช้แคง เช่น พริก แพง น้ำเต้า ฯลฯ ที่หากแก่ไปก็จะเหนียวหรืออ่อนและไม่เหมาะสมที่จะแคงหรือแคงได้ก็กินไม่อร่อยเหมือนกับที่พอดิแคงหรือทรมแคง นำมาเปรียบเทียบกับคนที่แก่ไม่เหมาะที่จะใช้งาน ในบทเพลงของ

ดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ไม่เหมาะสมที่จะใช้งานไม่เหมาะสมที่จะแต่งงาน” ดังที่ว่า

“ถึงแก่ก็ไม่แก่เกินแกง ลุงยังมีแรงตะปิบดั่งปึง”

(ไม่แก่เกินแกง)

“ถึงว่าเธอแก่ก็ไม่แก่เกินแกง ยังมีเรียวมีแรงแม่หน้ามน”

(รักสาวแก่)

“เกิดมามันน่าสยดาย ปล่อยให้เวลาล่วงเลย สาวแก่หนุ่มแก่เออ แก่เกินแกง เดี่ยว ไม่มีแรงชน”

(จับคู่ชน)

๑๕) แก่มะพร้าว ซึ่งหมายถึง “ยิ่งแก่ยิ่งดี ยิ่งแก่ยิ่งมีค่า ยิ่งแก่ยิ่งมีประสบการณ์” สำนวนนี้มาจากการสังเกตธรรมชาติของมะพร้าวที่ยิ่งแก่ยิ่งดี ยิ่งมัน นำมาเปรียบเทียบกับคนที่มีลักษณะเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ยิ่งแก่ยิ่งดี” โดยปรับเปลี่ยนคำข้าง ดังที่ว่า

“ให้ลุงแก่ได้ยิ่งไง หูต่ายไ่วเมื่อได้เห็นสาว ๆ ลุงยังแอบกลืนน้ำลาย ยังอยากจะได้มาเกลียดตลอดเด้า ดังคำพังเพยเขาได้กล่าว แก่แบบมะพร้าวยิ่งหัวยิ่งมัน”

(แก่ได้ยิ่งไง)

๑๖) แถงจิดจิงรู้คุณเกลือ หนูกัดเสื่อจิงรู้คุณแมว ซึ่งหมายถึง “เพิ่งเห็นคุณค่าของสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเมื่อตนต้องขาดสิ่งนั้นไป” สำนวนนี้มาจากการสังเกตพฤติกรรมของคนเรา เราชินกับเกลือใช้เกลือใส่แกงปรุงรสแกงให้อร่อยขึ้น แต่ไม่เห็นคุณค่าประโยชน์ของเกลือ เราเลี้ยงแมวไว้ได้ช่วยป้องกันหนู ช่วยจับหนู แต่เราไม่ค่อยเห็น

คุณค่าประโยชน์ของแมว จนกระทั่งหนูมากัดเคี้ยวเพราะไม่มีแมว เราจึงเห็นคุณค่าของแมวขึ้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “เพิ่งเห็นคุณค่าของคนที่อยู่ใกล้ตัวเมื่อต้องขาดสิ่งนั้นไป” ดังที่ว่า

“แกงจืดจึงรู้คุณค่าเกลือ หนูกัดเคี้ยวจึงรู้คุณค่าแมวถูกเขาหลอกให้ชอกช้ำแล้ว จึง
ได้รู้ว่าที่รักจริง”

(มันน่าดีจริง ๆ)

๑๗) ใกล้เกลือกินด่าง ซึ่งหมายถึง “มองข้ามหรือไม่รู้ค่าของดีที่อยู่ใกล้ตัวซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ตนกลับไปแสวงหาสิ่งอื่นที่ด้อยกว่า” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๕๗) สำนวนนี้เกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของคนบางคนที่ไม่รู้ค่าของเกลือ ที่อยู่ใกล้หาได้ง่ายรสเค็มใช้ปรุงอาหารได้สะดวกและคึกว่าต่าง ซึ่งหาได้ยากทำยาก และมีรสเปรี้ยวกร่อยกว่าเกลือ แต่กลับไม่รู้ค่าไม่เห็นคุณค่าของเกลือ ไปพยายามหาค่างมาใช้แทน ซึ่งต้องเสียเวลาและผลที่ได้ก็ด้อยกว่า ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “มองข้ามหรือไม่รู้ค่าของดีที่อยู่ใกล้ตัว ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ตนกลับไปแสวงหาสิ่งอื่นที่ด้อยกว่า ไปมองข้ามคำสอนของพ่อแม่และวัฒนธรรมของไทย ซึ่งมีค่ากว่าอยู่ใกล้กว่าและเป็นของตน แต่กลับไปเชื่อฟังนิยมฝรั่ง” โดยปรับเปลี่ยนคำไปบ้าง ดังที่ว่า

“พ่อสอน ไม่ค่อยจะตาม แม่ห้าม ไม่ค่อยจะฟัง กลับไปเพี้ยนเลียนแบบฝรั่ง
นับวันยิ่งลึกลับใหญ่ ชอบกินด่างทั้งที่มีเกลือ (จ้ำ) ก็เลยไม่เหลือความเป็นไทย”

(ตามตุ๊ก)

๑๘) ใกล้ได้พลอย ซึ่งหมายถึง “คนที่โง่แม้ได้ของดีก็ไม่รู้ค่าจึงทิ้งไป” สำนวนนี้ได้มาจากนิทานอีสปเรื่องใกล้กับพลอย ซึ่งมีเนื้อเรื่องว่า ใกล้ตัวหนึ่งเที่ยวคุ้ยเขี่ยหาอาหาร เมล็ดข้าว แมลง ฯลฯ พบเม็ดพลอยสวยงามมากจึงคาบไว้ แต่ใกล้มาคิดว่าเม็ด

พลอยที่สวยงามนี้ไม่มีค่าสำหรับตน ก็นึกไม่ได้สู้เมล็ดข้าวตอกเม็ดก็ไม่ได้จึงทิ้งเม็ด
พลอยเสียแล้วสู้เย็บหามาเมล็ดข้าวต่อไป ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้
ในความหมายว่า “คนโง่ แม้ได้ของดีมีของดีอยู่ที่ไม่รู้ค่าจึงปล่อยให้ไป” แต่มีการ
ดัดแปลงถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“มีแก้วในมือ ปล่อยให้เพื่อนซื้อไปชม เพราะเรานั้นมันโง่ไม่รู้ตัวก็เมื่อมันสาย
เหมือนไก่เห็นพลอยสู้เมล็ดข้าวไม่ได้ เย็บทิ้ง ไปแล้วเสียขาย เมื่อมารู้ว่าเป็นพลอย”
(แก้วในมือ)

๑๘) ไก่อรงบ่อน สำนวนนี้หมายถึง “ผู้ที่อยู่ในฐานะตัวสำรองซึ่งจะเรียกมาใช้
เมื่อไรก็ได้” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๕๓) มี
ที่มาจากการเล่นพนันไก่ชน กล่าวคือ เมื่อมีผู้นำไก่มาชนพนันในบ่อนเจ้าของบ่อนไม่ได้
เตรียมตัวไก่ที่จะชนไว้ก่อน แต่ก็ต้องหาไก่ชนที่จะชนกับไก่ที่มาทำชนให้ได้ เจ้าของ
บ่อนจึงจำเป็นต้องจำใจใช้ไก่ตัวใดตัวหนึ่งที่ไม่ตั้งใจไม่ได้เตรียมตัวไว้ก่อน นำไปชนเพื่อแก้
ขัดไปก่อน ไก่อรงบ่อนจึงอยู่ในฐานะสำรอง ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้
สำนวนนี้ในความหมายว่า “เป็นเพียงตัวสำรอง” ดังที่ว่า

“ห้ามใจเธอได้ไม่ให้รักฉัน อย่ามาห้ามมัน ห้ามใจฉันไม่ได้แน่นอน ฉันขอ
รักเธอเป็นคนสุดท้าย ถึงจะเป็นได้แค่ไก่อรงบ่อน”
(ไก่อรงบ่อน)

“ทั้ง ๆ ที่รักเธอเพียงใคร่รู้แก่ใจดี เมื่อเธอพบคนดีกว่าที่ ควรจะเลิกเขาไว้ก่อน
จะทำไฉนที่เป็นแค่ไก่อรงบ่อน ได้คู่ชมเหมาะสมงามอน ขอให้โชคดี”
(รักข้ามชาติ)

“ไอ้เจียวมันเป็นแค่ไก่อรงบ่อน บางครั้งมันนอนน้ำตาอ้อไหล”

(ไอ้เจียวแพร์ก)

๒๐) ไก่อรง ซึ่งหมายถึง “ผู้หญิงที่ไม่ประสีประสา ไม่ระแวงภัยที่พลัดหลงเข้าไปในที่ที่มีอันตราย” เป็นสำนวนที่นำพฤติกรรมของไก่ที่หลงเข้าไปในที่ที่มีอันตรายเช่นที่ที่มีสุนัขโดยไม่ระแวงว่าจะถูกสุนัขจับกิน นำมาเปรียบกับผู้หญิงที่หลงเข้าไปในที่ที่มีอันตรายเช่นที่ที่มีผู้ชาย โดยไม่ระแวงว่าจะถูกผู้ชายฉุดคร่า ข่มขืน ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ผู้หญิงที่ไม่ประสีประสา ไม่ระแวงภัยที่พลัดหลงเข้าไปในที่ที่มีผู้ชาย” ดังที่ว่า

“สายลมก็โชยพัดส่ง พัดไก่อรงมาให้เรเห็น เมล่อแรงราเพลงไม่เป็น (จ๋า) อยากรจะชวนเนื้อเย็น ไปจับปูกลม”

(เดินเล่นชายหาด)

๒๑) ข่มเขาโคขืนให้กินหญ้า ซึ่งหมายถึง “บังคับจิตใจผู้อื่นให้ทำตามที่ต้องการ” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๖๔) สำนวนนี้เกิดจากการสังเกตธรรมชาติของวัวที่บางครั้งไม่ยอมกินหญ้า ซึ่งเป็นอาหารของมันแม้จะข่มบังคับให้กินก็ตาม นำมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของคนที่บางครั้งไม่ยอมทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ไปบังคับจิตใจผู้อื่นให้ทำตามที่ต้องการ” โดยเปลี่ยนแปลงคำไปบ้าง ดังที่ว่า

“รักกันเชื่อเถิดต้องเกิดจากใจ จะคิด ไปบังคับใคร บังคับจิตใจไม่ได้หรอก
หนอ โบราณว่าโคไม่กินหญ้าละก็ บังคับไม่ได้หรอกหนอ ต่อให้ข่มเขา”

(ไม่กลัวอกหัก)

๒๒) **ข้าวใหม่ปลามัน** ซึ่งหมายถึง “อะไรที่เป็นของใหม่ก็ถือว่าดี นิยมเรียกช่วงเวลาที่สามีภรรยาเพิ่งแต่งงานกันใหม่ ๆ ว่าระยะข้าวใหม่ปลามัน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๘๗) สำนวนนี้เกิดจากประสบการณ์การทำงานข้าวใหม่และปลามันที่มีรสชาติอร่อย นำมาเปรียบเทียบกับสามีภรรยาที่แต่งงานกันใหม่ ๆ และมีความสุข ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ความสุขของสามีภรรยาที่เพิ่งแต่งงานกัน สามีภรรยาที่เพิ่งแต่งงานกัน” ดังที่ว่า

“รู้แต่เราแต่ว่าเขาไม่รู้ เมื่อเขาไปมีคู่เรารู้ว่าเขาสุขสม แต่เขาจะรู้หรือเปล่าว่าเราตรอมตรม คนที่เขารักชื่นชม เขามาในอดีตนั้น รู้แต่เราแต่ว่าเขาถลัม เพราะเขากำลังปล้มในรสข้าวใหม่ปลามัน”

(เขาไม่รู้)

“เมื่อยามข้าวใหม่ปลามัน หัวเมียรักกันยิ่งกว่าอะไร ตรงนั้นก็คู่สวยดี ตรงนี้ก็สวยถูกใจ เมียเราสวยกว่าเมียใคร นางสาวไทยไม่สู้เมียเรา ... เมื่อยามข้าวใหม่ปลามันอะไร ๆ ก็คู่หวานชื่น จู๋จี้้องจ๊ะน้องจ๋า พี่กะพี่ขาน้ำตาระริน กลืนได้เหมอยากจะกลืน ถิ่นนี้ทั้งถิ่นคงไม่ได้นอน”

(ข้าวใหม่ปลามัน)

๒๓) **จิ้งจกย่างก็แรง** ซึ่งหมายถึง “ต่างก็จัดจ้านพอ ๆ กัน ต่างก็มีอารมณ์ร้อนพอ ๆ กัน ต่างไม่ยอมลดละกัน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๘๘) สำนวนนี้มาจากการสังเกตคุณสมบัติของจิ้งและง่าซึ่งต่างก็มีรสจัดร้อนแรงทั้งคู่ เมื่อนำจิ้งและง่ามาปรุงรสอาหารพร้อมกันทั้งจิ้งทั้งง่าก็ยิ่งเผ็ดร้อนพอ ๆ กันนำมาเปรียบเทียบกับคนที่จัดจ้าน ๆ พอ ๆ กัน อารมณ์ร้อนพอ ๆ กัน ฯลฯ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ทั้งสองฝ่ายต่างก็ร้อนพอ ๆ กัน ต่างไม่ยอมลดละกัน” ดังที่ว่า

“แม่เอ๋ยแม่เอ๋ย ฟังอยู่ไม่ได้ถูกเขยท้อตา ชิงก็ราชาก็แรง ต้องรีบขี้แจงให้แจ้ง
ปัญหา”

(จุดเทียบแม่เอ๋ย)

๒๔) **จิ้นคาน** ซึ่งหมายถึง “หญิงโสดที่มีอายุเพราะหาคู่แต่งงานที่คู่ควร
ไม่ได้” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๓๘ : ๑๔๘)
พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ .(๒๕๔๖ : ๑๕๓) ให้ความหมายว่า
“หญิงโสดที่มีอายุแต่ยังไม่มีสามี” เป็นสำนวนที่มาจากเรือที่ไม่ได้ใช้ ปกติเรือที่ใช้งาน
ต้องแช่อยู่ในน้ำ ตะไคร่น้ำจับข้างเพรียงกินบ้างทำให้เรือช้าเร็ว เจ้าของจึงชักลากจิ้น
บนบกตั้งไว้บนคานซึ่งเรียกว่า “จิ้นคาน” เรือที่จิ้นคานจึงเป็นเรือที่ไม่ได้ใช้งานนั่นเอง
นำมาเปรียบ เทียบกับผู้หญิงที่เป็นโสดในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้
ในความหมายว่า “ไม่ได้ใช้งาน เป็นโสด ไม่ยอมแต่งงาน” ดังที่ว่า

“อยู่ไปทำไมนาน ๆ พี่ก็จิ้นคานมานานหลายปี แม้หาหนุ่มโสดไม่ได้ ยังไง
พ่อม่ายก็นับว่ายังดี รีบลงมาเถิดนงคราญ (จ๋า) รีบลงมาจากคานแต่งงานเสียที”

(เชิญลงจากคาน)

“จิ้นคานน้องยอมจิ้นคาน ไม่ได้แต่งงานแม่สั่งไว้เลย ความสาวมีค่าถูกขอย
อย่าให้ใครเขยชมเล่นฟรี ๆ”

(รักน้องต้องมาขอ)

๒๕) **ขูดเลือด** ซึ่งหมายถึง “เรียกเอาราคาหรือดอกเบี้ยเกินสมควร” (พจนานู
กรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๕๖) เป็นสำนวนที่มาจากกรขูด
เลือดซึ่งทำให้เจ้าของเจ็บปวดเป็นอันตรายเป็นอย่างยิ่ง นำมาเปรียบเทียบกับการกระทำ
ของคนบางคนที่ไปทำความเดือดร้อนแก่คนอื่น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้
สำนวนนี้ในความหมายว่า “เอารัดเอาเปรียบมาก” ดังที่ว่า

“ชาวานจนตรอกยังจะตอกจะเขียด ยังกิดจะชูดเลือดไปถึงไหนกัน”

(บางกอกแห่งเล้ง)

๒๖) **เข้าตามตรอกออกตามประตู** ซึ่งหมายถึง “ทำตามธรรมเนียมในเรื่องการสู่ขอ” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๒๐๑) สำนวนนี้มาจากการเดินทางเข้าออกตรอกและประตู คือ ตรอกและประตูเป็นทางเดินที่ทุกคนที่ปกติเดินเข้าออกได้โดยปลอดภัย ไม่มีใครตำหนิคนที่เดินเข้าออกตามตรอกและประตู แต่ทุกคนจะตำหนิคนที่ไม่เดินเข้าออกตามตรอกและประตู เพราะเป็นคนทีลึกลับผิดปกติและน่าระแวงสงสัย เข้าตามตรอกออกตามประตูจึงกลายมาเป็นสำนวนหมายถึง การทำตามธรรมเนียมประเพณี ในบทเพลงของคอกหญ้า นางมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ทำตามธรรมเนียมประเพณีในเรื่องการสู่ขอ” โดยเปลี่ยนคำไปบ้าง ดังที่ว่า

“พ็่อยำทำเข้าชี แต่หอมหนึ่งทีน็องก็ไมให้ เข้าตามตรอกออกทางประตู ออย่ามาคิดชูดูกจำกันไว้ กิดจะย่องเข้าทางช่องแมว โคนขวานมาแล้วไม่รู้ก็ราย”

(คนไทยนะพี)

๒๗) **เข้าป่าจวนค่ำ** ซึ่งหมายถึง “มีเวลาน้อยแล้วต้องรีบเร่ง รีบทำ” สำนวนนี้มาจากการเข้าป่าตัดไม้ ปกติการเข้าป่าควรจะเป็นตอนเช้า ๆ เพื่อจะได้มีเวลาตัดไม้เพียงพอคนที่เข้าป่าจวนค่ำมีเวลาเหลือน้อยจึงต้องรีบ ๆ ตัดไม้ก่อนที่จะค่ำ นำมาเปรียบเทียบกับคนที่ต้องรีบทำกิจกรรมต่าง ๆ ในบทเพลงของคอกหญ้า นางมินใช้สำนวนนี้ในความหมายที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“ลุงอ้อมน็อกยกสุดท้าย ยกนิ้วให้ลุงอ้อมเหอ แต่งแล้วอย่าลืมาว่า ลุงอ้อมเข้าป่าจวนคันทวอ”

(ลุงอ้อมลูกเบอร์)

๒๘) **เข้ายา** ซึ่งหมายถึง “เป็นประโยชน์ ใช้การได้” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๒๐๒) จำนวนนี้มาจากการสังเกตวัตถุหรือพืชที่สามารถทำยาแก้ไข้ได้นำมาเปรียบเทียบกับคุณสมบัติของคนที่เป็นประโยชน์ ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมิน ใช้จำนวนนี้ในความหมายว่า “เป็นประโยชน์มีคุณค่าสามารถใช้การได้” ดังที่ว่า

“ยิ่งหล่อยิ่ง ไม่เข้าท่า ยิ่งไม่เข้ายาเอาเลยสักคน”

(หาไม่ผู้ชายดี ๆ)

๒๙) **คนกินแกลบ** เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “คนที่โง่ไม่รู้ประสีประสา คนที่ไม่รู้จักคุณค่าสารประโยชน์ คนที่ไม่รู้จักวางท่าทีต่อสิ่งต่าง ๆ” เป็นสำนวนที่เกิดจากพฤติกรรมของคนโง่บางคนที่ไม่ประสีประสา ไม่รู้ในสิ่งที่ควรรู้ ไม่ทำในสิ่งที่ควรทำ ฯลฯ ซึ่งอุปมาเหมือนคนที่กินแกลบ ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้จำนวนนี้เชิงประชดในความหมายว่า “เป็นคนโง่ไปประสีประสา” ดังที่ว่า

“ใครดำนัน ไม่ได้ยิน เอ๋ยใครดำนัน ไม่ได้ยิน เพราะไอ้หวินมันเป็นคนกิน
แกลบ”

(คนกินแกลบ)

๓๐) **ยกคนให้ดูหน้าซื้อผ้าให้ดูเนื้อ** ซึ่งหมายถึง “จะคบใครให้พิจารณาเสียก่อนเช่นเดียวกับจะซื้อผ้าก็ต้องพิจารณาเนื้อผ้า” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๓๘ : ๑๖๖) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . (๒๕๔๖ : ๒๑๗) ให้ความหมายว่า “จะพิจารณาคคนหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้พิจารณาอย่างรอบคอบ” เป็นสำนวนที่ชี้แนะให้รู้จักสังเกตคนรู้จักคบคนโดยการนำความจริงของคนและผ้ามาเป็นสิ่งเปรียบเทียบ กล่าวคือ หน้าตาของคนพอจะบอกได้ว่าคนนั้นเป็นคนอย่างไรสมควรจะคบหรือไม่ เช่นเดียวกับผ้าหากเนื้อดีก็พอสรุปได้ว่าเป็นผ้าดี ที่สมควร

ชื่อ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “จะคบใครต้องพิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วนเสียก่อนจะได้ไม่เป็นอันตราย” โดยปรับ เปลี่ยนคำไปบ้าง ดังที่ว่า

“คำโบราณท่านว่า จะคบคนให้ดูหน้า จะซื้อผ้าให้ดูเนื้อใน แต่สมัยนี้เห็นที
จะแย่ จีนเขื่อนคนแก่ก็คงไม่ไหว เพราะสมัยนี้มันดูกันยาก คนสวมหน้ากากปากไม่
ตรงกับใจ”

(หน้ากาก)

๓๑) **คลุมถุงชน** ซึ่งหมายถึง “ลักษณะการแต่งงานที่ผู้ใหญ่จัดการให้โดยที่เจ้า
ตัวไม่รู้จักมักคุ้นกันมาก่อน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒
๒๕๔๖ : ๒๒๘) สำนวนนี้น่าจะมาจากการ “คลุมถุง” ที่คนไม่สามารถมองเห็นสิ่งที่อยู่
ในถุงจึงไม่รู้ ไม่ทราบ ไม่รู้จักว่าสิ่งนั้นเป็นอะไรส่วน “ชน” หมายถึง ชน ปะทะ พบ
เห็น รู้จัก “คลุมถุงชน” จึงหมายถึง ไม่เคยปะทะ พบ เห็น รู้จักกันมาก่อน ต่อมา
นำมาใช้กับการแต่งงานที่ผู้ใหญ่จัดการให้โดยที่เจ้าตัว (คือ ผู้หญิงและผู้ชาย) ไม่รู้จักมัก
คุ้นกันมาก่อน ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายตามที่
อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“น้องแต่งงานกับคนบ้านไกล ถึงไม่เต็มใจ ไม่อาจคือต้น น้องถูกจับคลุมถุงชน
เราสองคนจึงต้องจากกัน”

(รักใหม่หัวใจเก่า)

๓๒) **กอยเหมือนข้าวกอยฝ่น** ซึ่งหมายถึง “กอยอย่างใจจ่อจ่อ กอยอย่าง
อดทนไม่ปริปากบ่น” สำนวนนี้เกิดจากการสังเกตต้นข้าวที่รอให้ฝ่นตกอย่างอดทน
บางครั้งฝ่นทิ้งช่วงนานมากจนต้นข้าวขาดน้ำแห้งเหี่ยวบางครั้งก็ถึงตาย โดยไม่แสดง

ทำที่ว่าเล็กคอก นำมาเปรียบเทียบกับคนที่มีพฤติกรรมเช่นนั้น ในบทเพลงของคอกก๊วย นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “คอกอย่างใจจคใจจ่อ” ดังที่ว่า

“หน้าน้อยคอกน้องมาสองปีกว่า น้องนางบ้านนาไม่มาตักหน เวียบเหงา
นัทหนา หน้าคนจน เหมือนข้าวคอกปนหะโลมลงนา”

(หน้าน้อยคอกน้อง)

๓๓) **เต็มเหมือนเกลือ** สำนวนนี้มีความหมายว่า “ไม่ยอมเสียเปรียบใคร” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ . ๒๕๓๘ : ๘๖๒) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . (๒๕๔๖ : ๒๕๗) ให้ความหมายว่า “พยายามให้ได้ประโยชน์มากกว่า” เป็นสำนวนที่นำความจริงของธรรมชาติมาใช้ในการเปรียบเทียบ คือ นำเอาความเต็มของเกลือที่เต็มอยู่เสมอ ไม่ยอมเปลี่ยนความเต็มมาเปรียบเทียบกับคนที่คงที่ไม่ยอมเปลี่ยนแปลง ไม่ยอมเสียเปรียบใคร ในบทเพลงของคอกก๊วย นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ไม่ยอมเสียเปรียบใคร” ดังที่ว่า

“จริงไม่น้องขาว่าท้องก่อนแต่ง หรือเขาเกลี้ยงหลงให้น้องเสียหาย เห็นอยู่
บ้านน้องเต็มเหมือนเกลือ ไม่อยากเชื่อว่าน้องใจง่าย พี่ไม่เชื่อแต่คนเขาหลง (ซ้ำ) ว่า
ท้องก่อนแต่งมันน่าอายน่าอาย”

(คนเขาหลง)

๓๔) **ง่ายเหมือนปอกกล้วยเข้าปาก** ซึ่งหมายถึง “ง่ายมาก” สำนวนนี้มาจากพฤติกรรมการปอกกล้วยซึ่งง่ายไม่มีอุปสรรคใด ๆ นำไปเปรียบเทียบกับพฤติกรรมอื่นที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน ในบทเพลงของคอกก๊วย นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ง่ายมาก” โดยปรับเปลี่ยนคำบ้าง ดังที่ว่า

“ขอบอกว่าแม่่ายไม่ไข่มุ พวกเจ้าผู้ไม่ต้องมาตามคือ มิใช่กลัวนะจะจะขอ
บอก คิดจะปอกเปลือกกล้วยคือ ๆ ... ขอบอกว่าแม่่ายไม่ไข่มุ พวกเจ้าผู้ไม่ต้องมา
จ้องหมา ไม่ง่ายนักหรือเหมือนปอกกล้วย รู้ไว้ด้วยเถิดหนอพ่องามเจ้า”
(แม่่ายไม่ไข่มุ)

๓๕) จระเข้ขวางคลอง ซึ่งหมายถึง “ผู้ที่ชอบกันทำหรือขัดขวางไม่ให้ผู้อื่น
ทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้สะดวก” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.
๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๒๕๐) สำนวนนี้มาจากการสังเกตพฤติกรรมของจระเข้ที่ขึ้นมาขวาง
คลองทำให้เรือผ่านไปมาไม่สะดวก นำมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของคนที่มีลักษณะ
เช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “เป็นตัว
ขัดขวางหรือกันทำคนอื่น” ดังที่ว่า

“พรรคัหรือ ๆ แม่เหอแม่่าย ถ้าพี่ไม่ได้ต้องเป็นเจ้าขวางคลอง”
(แม่่ายเหอ)

๓๖) จับปลารายได้ปลาชิว ซึ่งหมายถึง “ต้องการได้สิ่งที่ดีมีค่ามาก แต่กลับ
ได้สิ่งที่ไม่ดีมีค่าน้อย” สำนวนนี้มาจากการจับปลา ปกติผู้จับต้องการจะได้ปลาที่ดีมี
ค่ามีราคาเช่นปลารายที่ตัวโตมีราคาแพง เนื้อนุ่มหวาน ฯลฯ แต่กลับไปจับได้ปลาที่
ตัวเล็กเช่นปลาชิว ซึ่งไร้ค่า เนื้อน้อย ฯลฯ ผู้จับจึงผิดหวังมาก จึงเกิดสำนวนนี้ขึ้น ใน
บทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายที่ได้อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“อย่าเลือกนักเลย ล่วงเลยมาหลายปี พี่เดือนน้องนะนี่ เพราะหวังคืออย่าพึงฉิว
อยากจับปลารายแต่ได้ปลาชิว ต้องกอดหมอนนอนทิวเพราะปลาชิวยังหลุดมือ”
(อย่าเลือกนักแรง)

๓๓) **จับปลาสองมือ** ซึ่งหมายถึง “หมายจะเอาให้ได้ทั้งสองอย่าง เสี่ยงทำการสองอย่างพร้อม ๆ กันซึ่งอาจจะไม่สำเร็จทั้งสองอย่าง” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๓๐๒) จำนวนนี้มาจากการสังเกตการจับปลาทั้งสองมือ เพื่อให้ได้ปลาทั้งสองตัวหรือได้ปลามาก แต่โอกาสที่ปลาจะคืนหลุดมือไปทั้งสองตัวมีมากเพราะจับได้ไม่แน่นพอ นำมาเปรียบเทียบกับความโลภของคน ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้จำนวนนี้ในความหมายว่า “โลกอยากจะเอาทั้งสองอย่าง” ดังที่ว่า

“ขออย่าจับปลาสองมือ โบราณเขาถือจะหลุดมือไป ถ้าจับปลาสองตัวพร้อมกัน (ซ้ำ) หลุดมือแล้วมันจะไม่ได้อะไร”

(จับปลาสองมือ)

“ยังไง ๆ ก็ยังแกล้งไม่ได้ เพราะหัวใจลุงยังไม่ยอมแก่ นกเขามันยังขันดู เห็นอีหนูยังจ้องตามแล เห็นแม่مایشหรือว่าสาวแก่ ยังคิดเหวี่ยงแหจับปลาสองมือ”

(ไม่ยอมแก่)

๓๔) **จับเสือมือเปล่า** ซึ่งหมายถึง “แสวงหาประโยชน์โดยตัวเองไม่ต้องลงทุน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๓๐๒) จำนวนนี้มาจากการสังเกตพฤติกรรมของคนที่แสวงหาประโยชน์จากกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง โดยตัวเองไม่ยอมลงทุน โดยนำไปเปรียบเทียบกับกรจับเสือมือเปล่า ซึ่งผู้ที่จับไม่ต้องลงทุนใด ๆ ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้จำนวนนี้ในความหมายว่า “แสวงหาประโยชน์โดยตัวเองไม่ต้องลงทุน” ดังที่ว่า

“คนแหงมันก็ยึกยัก ไม่ค่อยกึกกัก มีแต่คนยึกทั้งเพ กูละเบือ ไร่พวกจับเสือมือเปล่า แทงหนึ่งมันยึกตั้งเส เอ้าริบแหงกูจะได้เบิด (ซ้ำ) ริบยึก ๆ เถิดหลูบอีเบิดแล้วเด”

(แหงไม่แหงเบิด)

๓๘) **จุดดำตอ** ซึ่งหมายถึง “พูดหรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งบังเอิญไปโดนเอาเจ้าตัวหรือผู้ที่เป็นเจ้าของเรื่องนั้น ๆ เข้าโดยผู้พูดหรือผู้ทำไม่รู้ตัว” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๓๑๗) สำนวนนี้มาจากการจุดดำเพื่อให้เกิดแสงสว่างเพื่อจะให้เห็นสิ่งกีดขวางกะกะและหลบหลีก ไม่ชน ไม่ปะทะ ไม่ตำ ฯลฯ แต่เมื่อจุดดำไปดำตอจนได้คืบ มีด มาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมการที่ไปถามเรื่องราวของคนนั้นจากเจ้าตัวโดยที่คนถามไม่รู้ตัว ในบทเพลงของดอกหญ้า นางมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “พูดหรือทำสิ่งที่ใดสิ่งหนึ่งบังเอิญไปโดนเอาเจ้าตัวหรือผู้ที่เป็นเจ้าของเรื่องนั้น ๆ เข้าโดยผู้พูดหรือผู้ทำไม่รู้ตัว คนที่อยู่ภาคใต้บังเอิญไปชวนคนภาคใต้ให้ไปอยู่ภาคใต้เข้าโดยไม่รู้ตัว” ดังที่ว่า

“ไปอยู่ภาคใต้กับพี่ไม่น้อง ไม่น้องที่หน่องชอบอยู่กรุงเทพฯ เอาทำไมน้องพูดทองแดงเหมือนพี่เพียบเลย ฉานอยู่สงขลანი เอาที่อยู่คอน จุดดำดำตอแล้วเฮอะ ๆ เอ้อ”

(ไอ้หนุ่มทองแดง)

๔๐) **เจอตอ** ซึ่งหมายถึง “เจออุปสรรค” สำนวนนี้มาจากการเดินหรือการขุดดิน แล้วไปสะดุดตอหรือเจอตอทำให้เจ็บปวดหรือขุดดินช้าหรือลำบาก ซึ่งอาจจะต้องเลิกกลางคัน นำมาเปรียบเทียบกับการทำงานที่มีอุปสรรค เจออุปสรรค ในบทเพลงของดอกหญ้า นางมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “เจออุปสรรค” ดังที่ว่า

“เดือนแล้วไม่รู้จักจำ ยังชอบทำสิ่งที่ไม่ดี ทุกคนขอให้เห็นใจ ดำรวจไทยเถิด ครบน้องพี่ มันหนักใจเส้นใหญ่ก็มี (ซ้ำ) จบแล้วบางทีไปเจอตอ”

(ดำรวจปวดหัว)

๔๑) **เข้าขู่ไก่แฉ่** ซึ่งหมายถึง “แสดงท่าทางกรีดกราย” สำนวนนี้มาจากกริยาอาการของไก่แฉ่ ที่เมื่อเห็นตัวเมียจะขยับปีกก้าวเข้าหาแสดงกริยาเกี่ยวตัวเมีย อาการกริยาดังกล่าวเรียกว่า “กรีดกราย” นำมาเปรียบเทียบกับกริยาอาการที่ชายหนุ่ม

แสดงเมื่อพบหญิงสาว ในบทเพลงของคอกกัญญา นางมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “แสดงกิริยากรีดกราย” ดังที่ว่า

“แต่ร้านค้า เจ้าผู้ไก่อแจ้ ingsan ไม่ทำอีป้ดำหนามบี้ พอเห็นเมียแล้วทำแต่ ๆ”

(เจ้าผู้ไก่อแจ้)

๔๒) แจงสี่เบี้ย ซึ่งหมายถึง “อธิบายละเอียดชัดเจน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๓๒๘) เป็นสำนวนที่มาจากการเล่นพนัน ถั่วและโป ที่ใช้เบี้ยจั้นเป็นอุปกรณ์เสี่ยงทายโดยเจ้ามือวางเบี้ยจั้นลงข้างหน้าให้คนเล่นแทงว่าจำนวนเบี้ยจั้นที่กองมีจำนวนเท่าใด (หนึ่งหรือสองหรือสามหรือสี่) เมื่อแทงเสร็จแล้วเจ้ามือจะใช้ไม้อันเล็ก ๆ เขี่ยเบี้ยออกจากกองครั้งละสี่เบี้ยจนเหลือหนึ่งหรือสองหรือสามหรือสี่ เจ้ามือก็จ่ายคนที่แทงถูกและกินคนที่แทงผิด การเขี่ยเบี้ยจั้นออกเรียกว่า “แจง” เนื่องจากเขี่ยออกครั้งละสี่เบี้ย จึงเรียกว่า “แจงสี่เบี้ย” คำว่า “แจงสี่เบี้ย” จึงกลายมาเป็นสำนวนพูดที่หมายถึง “พูดชี้แจงอย่างละเอียดหรือคิดจำนวนเงินรายจ่ายอะไรให้ละเอียดถี่ถ้วนก็ได้ (กาญจนาคพันธุ์ ๕๑๕ : ๒๕๖) สำนวนนี้ที่ปรากฏในบทเพลงของคอกกัญญา นางมิน หมายถึง “การชี้แจงโดยละเอียด การอธิบายโดยละเอียด” ดังที่ว่า

“ขอขอบคุณแทนประชาชนที่ทุก ๆ คน ถูกขี้แจงสี่เบี้ย ต่างก็บอกว่าเพื่อประชาชน ขอขอบคุณทุกคนเลยฮีย์”

(จุดเทียนการเมือง)

๔๓) ขั้วเจ็ดทีตีเจ็ดหน ซึ่งหมายถึง “ไม่แน่นอน เปลี่ยนแปลงได้เปลี่ยนไปได้” สำนวนนี้มาจากการสังเกตรวมชาติของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งมนุษย์ที่ต้องเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นำมาเปรียบเทียบว่าสิ่งนั้นก็เป็นอย่างนั้น ในบทเพลงของคอกกัญญา นางมินใช้

สำนวนนี้ในความหมายว่า “โชคชะตา อุปสรรค ปัญหาที่เราเผชิญอยู่เปลี่ยนแปลงได้” ดังที่ว่า

“ชั่วเจ็ดทีเขาว่าดีเจ็ดหน ชีวิตของคนอย่าเพิ่งสิ้นหวัง ชั่วเจ็ดทีอาจจะดีสักครั้ง
อย่าเพิ่งสิ้นหวัง ถ้ายังไม่ตาย... ชั่วเจ็ดทีเขาว่าดีเจ็ดหน ชีวิตของคนอย่าเพิ่งไปท้อ ถ้า
ยังมีลมหายใจละก็ สู้มันเถิดหนอยังคงพอมีทาง”

(ยังพอมีทาง)

๔๔) ช้างตายทั้งตัวเอาใบบัวมาปิด ซึ่งหมายถึง “ความชั่ว หรือความผิด
ร้ายแรงที่คนรู้ทั่วกันแล้วจะปิดอย่างไรก็ไม่มิด” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๓๕๘) สำนวนนี้มาจากการสังเกตธรรมชาติมาเปรียบกับการ
กระทำของมนุษย์ กล่าวคือสังเกตว่า ช้างซึ่งตัวโตเมื่อตายลงจะเน่าและเหม็นมาก หากไป
เอาใบบัวซึ่งมีกลิ่นหอมแต่มีขนาดเล็กกว่าช้างตายมากไปปิด ย่อมปิดตัวช้างและปิดกลิ่น
เหม็นของช้างไม่มิด ไม่ได้เช่นเดียวกับคนที่ทำชั่วหรือทำผิดร้ายแรงแล้วมาทำความดี
เพียงนิดเดียวมาปกปิดย่อมปิดไม่มิด ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมรินใช้สำนวนนี้ใน
ความหมายว่า “คนที่ทำความผิดร้ายแรงไว้มากแล้วมาทำความดีเพียงเล็กน้อยปกปิด
ย่อมปิดไม่มิด” ดังที่ว่า

“เด็กจะดีเพราะมีผู้นำ เด็กจะร้ายก็เพราะผู้ใหญ่ ช้างตายทั้งตัวเอาใบบัวปิด ถึง
จะมิดก็ต้องปิดหลายใบ พอช้างเน่ากลิ่นคาวฉาวได้ อพิไรจะปิดทำไม”

(แม่ปู่กับลูกปู่)

๔๕) ชิงตูก่อนห้าม ซึ่งหมายถึง “ทำสิ่งที่ยังไม่สมควรแก่วัยหรือยังไม่ถึง
เวลามักหมายถึง การลักลอบได้เสียกันก่อนแต่งงาน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตย
สถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๓๖๓) สำนวนนี้มาจากการสังเกตธรรมชาติของผลไม้
นำมาเปรียบกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ สังเกตพบว่าผลไม้มีระยะอ่อนแก่ห้ามและสุก

จึงจะดี มีรสหวาน หากผลไม้ผลใดสุกตั้งแต่ยังไม่แก่จนสุกจ่าบ่มจะไม่ดี จืด เช่นเดียวกับ คนที่ไปทำในสิ่งที่ยังไม่สมควรแก่วัยหรือยังไม่ถึงเวลา เช่น ไปลักลอบได้เสียกันก่อนแต่งงานตามประเพณีนิยม ย่อมไม่ดีไม่สมควร ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ไปทำในสิ่งที่ยังไม่สมควรทำ ไปลักลอบได้เสียกันก่อนจะได้แต่งงานตามประเพณีนิยม” ดังที่ว่า

“เพราะหวังดีนารีจึงขอเตือน อย่าเข้เขื่อนจ่าไว้เถิดทูนหัว รัล่นรักสำส่อนจะร้อนตัว ซินนามัวไม่รู้ท่าจะเศร้าใจ ซินซิงสุกก่อนห้ามไม่งามแน่ อย่าเข้เขื่อนขอเตือนไว้ ถ้ามลอคตัวถ่าทำไว้ไฟจะเสียใจที่หลังนั่งโศกา”

(เมื่อมาลีกลับบ้าน)

“ถึงทีจะว่าน้องชย ก็ยอมที่เอี้ยท่อมแม่สอนไว้ ผู้หญิงซิงสุกก่อนห้าม มันดูไม่งามมันน่าละอาย”

(คนไทยนะพี่)

๔๖) **ชูปมือเปิบ** ซึ่งหมายถึง “ฉวยประโยชน์จากคนอื่นโดยไม่ได้ลงทุนลงแรง” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๓๖๘) เป็นสำนวนที่มาจากการรับประทานอาหาร กล่าวคือ คนส่วนใหญ่จะต้องเตรียมอุปกรณ์การประกอบอาหาร การปรุงอาหารก่อน ต่อมาจึงปรุงอาหารเมื่อเสร็จแล้วจึงรับประทานอาหาร แต่มีบางคนที่ไม่ได้จัดเตรียมอุปกรณ์ไม่ได้ปรุงอาหาร แต่เมื่อคนอื่นปรุงอาหารเสร็จตนเองก็ชูปมือหรือล้างมือเสร็จก็เปิบอาหารกิน โดยไม่ต้องลงทุนแรงใด ๆ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “มาฉกฉวยประโยชน์ของคนอื่นไปโดยไม่ต้องลงทุนลงแรงใด ๆ” ดังที่ว่า

“แม่หางวัวต้มซูป ต้มซูป เพื่อนมาชুমมือเปิบทั้งที่มาที่หลังเรา เขามาคว้าไปกินเดิบ ๆ มันไม่เคิบมือเรา แต่จานั้นมันมือเคิบ เสียคายนแม่หางวัวต้มซูป ถูกเพื่อนมันชুমมือเปิบ”

(ชুমมือเปิบ)

๔๓) ชื่อควายในหนอง เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “ไม่ได้พิจารณาให้รอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด การทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยไม่ได้พิจารณาให้รอบคอบเสียก่อน การคว่นสรุป” สำนวนนี้มาจากพฤติกรรมของคนบางคนที่ไม่ไปซื้อควายเมื่อไปเห็นควายที่นอนปลักอยู่ในหนอง ซึ่งโผล่เฉพาะส่วนหัวเห็นว่าขาหัวของควายโตสวยงามก็คว่นสรุปว่าตัวของควายตัวนั้นโตสวยงามจึงตัดสินใจซื้อ แต่เมื่อควายตัวนั้นขึ้นจากปลักจึงรู้ว่าควายตัวนั้นตัวเล็ก ผอม พิการ ฯลฯ จึงรู้ว่าตนตัดสินใจผิด นำมาเปรียบเทียบกับคนที่มีพฤติกรรมเช่นนั้นในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ไม่ได้พิจารณาให้รอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด การคว่นสรุป” ดังที่ว่า

“พวกหนุ่ม ๆ ฟังไว้ แม้อยากได้คู่ครอง อย่าซื้อควายในหนอง ต้องมองให้นาน ๆ”

(ลูกสาวกำนันสวย)

๔๔) ชื่อเรือเก่าต้องเอาตาปู เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง การแต่งงานกับคนแก่ก็ต้องหวังจะได้สมบัติที่เขามี สำนวนนี้มีที่มาจากการซื้อเรื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การแต่งงาน กล่าวคือ การซื้อเรือย่อมได้ตาปูที่ติดเรือด้วย เมื่อเรือเก่าไม้ที่ประกอบเป็นตัวเรือผุพังไป แต่ตะปูที่ติดเรือไม่ได้ผุไปตามเรืออาจมีสนิมจับบ้าง แต่ยังสามารถใช้ได้ อยู่ เปรียบเหมือนกับผู้หญิงสาวไปแต่งงานกับคนแก่ เมื่อคนแก่ (คือสามี) เสียชีวิตไปทรัพย์สินสมบัติของคนแก่ (คือสามี) ก็ตกเป็นของภรรยา ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายดังที่อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“ชื่อเรื่อเก่าก็ต้องเอาตาม จะขอบอกให้รู้ กฎเกณฑ์เราต้องถือ ป้องกันเอาไว้
อย่าให้ใครแย่งชื่อ เก็บไว้กับมือสมบัติทุกชิ้นเมื่อผัวตาย”

(ผิวแก่ดึกกว่า)

๔๘) ชื่อว่าให้ดูหาง ชื่อนางให้ดูแม่ ซึ่งหมายถึง “ก่อนจะตัดสินใจทำอะไร
ต้องพิจารณาให้รอบคอบ ต้องรู้จักลักษณะนิสัยชั่วตลอดจนประวัติความเป็นมาของสิ่งนั้น
เสียก่อน” ส่วนนวนนี้มาจากการชื่อว่าและชื่อนางมาเป็นของตน ว่าที่สวามีต้องมีตัวและ
หางสวยงาม นางที่สวามีที่เป็นคนดีมักมาจากแม่และการอบรมสั่งสอนจากแม่ หากแม่
เป็นคนสวยและเป็นคนดี ส่วนใหญ่นางที่เป็นลูกก็จะเป็นคนสวยและเป็นคนดี ในบท
เพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ก่อนจะตัดสินใจทำอะไร
ต้องพิจารณาให้รอบคอบ ต้องรู้จักประวัติความเป็นมาของสิ่งนั้นเสียก่อน” ดังที่ว่า

“หนามี่ผลิตจนจนตัวตาย ไบรามาบอกให้จำไว้เถรแก้วดี ชื่อว่าดูหางชื่อนางดู
แม่ ต้องดูให้แน่เป็นกรวดเป็นเพชร”

(ผิดเสียเหมือด)

“ถ้าโบราณท่านอ้าง จะดูว่าให้ดูหาง จะดูนางต้องดูที่แม่หน้ามน ว่าดีมันต้องมี
หางดี หางด้วนอ้วนพีมันก็ดูพิกล ถ้ามืดลูกคงใช้ได้ แต่ถ้ามืดร้ายลูกก็คงเหลือทน”

(เชื่อบ้างไม่เชื่อบ้าง)

๕๐) เฒ่าหัวงู ซึ่งหมายถึง “คนแก่หรือคนมีอายุมากที่มีเล่ห์เหลี่ยมหรือกล
อุบายหลอกเด็กผู้หญิงในทางกามารมณ์ คนแก่เจ้าเล่ห์” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตย
สถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, ๒๕๔๖ : ๓๕๓) ส่วนนวนนี้น่าจะมาจากการสังเกตธรรมชาติของ
งูที่หาเหยื่อโดยแห่หัวลงไปในรูหากพบเหยื่อเช่นคางคก กบเขียดก็จับกินเป็นอาหาร
หากไม่พบก็จะดึงหัวกลับแล้วอาจจะแห่ลงไปใหม่หรือแห่รูอื่นต่อไป หัวงูดังกล่าวจึง
เป็นอันตรายต่อเหยื่อแต่เหยื่อมักตายใจ ไม่หนีในที่สุดจึงตกเป็นเหยื่อ นำมาเปรียบเทียบ

กับพฤติกรรมของชายแก่ที่ทำเป็นหยอกเด็กสาว เมื่อเด็กสาวเปลืองใจก็จะตกเป็นเหยื่อแก่คนแก่เจ้าเล่ห์ที่ทันทีในบทเพลงของดอกหญ้า นางมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ชายแก่ที่เจ้าเล่ห์เจ้าชู้หมกมุ่นในกามารมณ์” ดังที่ว่า

“ไอ้เฒ่าเอย ไอ้เฒ่าหัวงู สันดานเจ้าชู้มันแก่ไม่ตก เห็นแม่เฒ่าแล้ว ไอ้ปิ่นโต (เจ้า) ยังไม่ออกยังไม่จะโงะไว้ในครก”

(ไม่ครบยก)

“บอกให้รู้พวกเจ้าชู้ทุกคน หลีกไปให้พ้นไม่ต้องมาเฝ้า ทั้งเฒ่าหัวงูทั้งเฒ่าหัวหงอก ห้ามคิดมาหลอกมาหยอกมาเฝ้า มีคนดูบแล้วรู้หรือเปล่า ไม่ต้องมาเฝ้าให้เสียเวลา”

(แม่เฒ่าคนนี้มีคนดูบ)

๕๑) ดักลอบให้หมั่นกู้ เจ้าชู้ให้หมั่นเกี้ยว ซึ่งหมายถึง “จะทำอะไรได้สำเร็จต้องพยายามทำในสิ่งนั้น” สำนวนนี้เกิดจากการดักลอบและการพยายามเกี่ยวผู้หญิง กล่าวคือการดักลอบต้องหมั่น ไปกู่ลอบจึงจะได้ปลา การเกี่ยวหญิงต้องพยายามไปเกี่ยวผู้หญิงจึงจะรัก ในบทเพลงของดอกหญ้า นางมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “เมื่อจะเกี่ยวผู้หญิงต้องกล้า ต้องพยายาม” แต่มีการเปลี่ยนคำบ้าง ดังที่ว่า

“ลองหยับ ๆ ลองหยับ ๆ แลลอง (เจ้า) เชื้อพี่ตะนึ่ง ถ้าไม่ลองไม่รู้ จีบสาว เจ้าให้หมั่นเกี้ยว ดักลอบเจ้าให้หมั่นกู้ ไม่ลองเมื่อไหร่จะรู้ ถ้าไม่ลองดูแล้วอีรู้หรือ”

(ลองหยับแล)

๕๒) ดินพอกหางหมู ซึ่งหมายถึง “สิ่งค้างค้ำพอกพูนขึ้นเรื่อย ๆ” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๔๐๓) สำนวนนี้เกิดจากการเห็นดินที่พอกหางหมูที่ครั้งแรกเป็นก้อนเล็ก ๆ แต่เนื่องจากไม่ได้เอาออก ดินใหม่มาพอกเพิ่ม

จั้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเป็นก้อนโตทำให้หมุดต้องลำบากจะแกว่งหางก็ไม่สะดวก นำมาเปรียบเทียบกับภาระงานภาระของคน ที่ลี้ภัยมากจั้นเรื่อยจนต้องลำบากยุ่งยากเดือดร้อนในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “มีดอกเบี้ยวที่ต้องจ่ายสะสมพอกพูนจั้นเรื่อย ๆ” ดังที่ว่า

“เล่นการพนัน เล่นกันทุกวันเล่นกันทั้งปี ดินพอกหางหมูกู้อยู่ดอก มันกลับ
อิงพอกจั้นทุกที”

(จุดเทียนคนจน)

“หญิงสาวเป็นอื่น กินได้สามวัน นิดหนึ่งสามพัน มันว่าไม่พอ กู้อยู่เสียดอก
เหมือนดินพอกหางหมู เหมือนอีกาดกรู เจ้าหนีมาขอ”

(ยอดเมียด)

๕๓) **เดินจืดหวน** เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “ไม่มีจุดหมายปลายทาง ไม่ทำงาน ว่างงาน ไร้ค่า ไม่มีสาระแก่นสาร” สำนวนนี้เกิดจากพฤติกรรมของคนที่เดินไปเรื่อย ๆ ไร้จุดหมายปลายทาง “เดินจืดหวน” คือ “เดินเตะตะวัน” (เดิน คือ เดิน จืด คือ เตะ หวน คือ ตะวัน) ซึ่งไม่มีวันถูกไม่ได้ผลใด ๆ และไม่มีวันจบ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ไม่มีจุดหมายปลายทาง ไร้จุดหมายปลายทาง” ดังที่ว่า

“ชาติไม่อายุเพื่อนคนเหมือนกัน วันทั้งวันเที่ยวเดินแต่ ๆ เดินจืดหวนวันยังทำงาน
ไม่ทำนัยกับเย่”

(เจ้าชู้ไก่แจ้)

๕๔) **ได้เรือแล้วถีบแพ** ซึ่งหมายถึง “ได้สิ่งใหม่ที่ดีกว่าแล้วไม่เห็นคุณค่า ไม่รู้ค่าของเดิม” สำนวนนี้เกิดจากพฤติกรรมของคนที่ใช้แพซึ่งเทอะทะ เคลื่อนที่ช้า ไร้ค่า

เป็นยานพาหนะข้ามฝั่ง เมื่อมาพบเรือซึ่งสวยงามประเปรียวเป็นของที่ใหม่และมีราคา
มากกว่าแพ จึงกระโดดจากแพขึ้นเรือ โดยไม่แยแสไม่รู้คุณค่าของแพแต่อย่างใด นำมา
เปรียบเทียบกับคนที่มีพฤติกรรมเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวน
นี้ในความหมายว่า “ได้สิ่งใหม่ที่ดีกว่าแล้วไม่เห็นคุณค่าของเดิม ส้มตัว หึง ได้ใหม่
ลืมเก่า” ดังที่ว่า

“ได้เรือแล้วก็ทิ้งแพ ไม่หันมาแลแม่ดอกตามเรือ ได้ซักรถเก่งซุกอ แม่ทำ
อ้อร้อดูถูกรถเครื่อง”

(มอเตอร์ไซค์ร้าย)

“มาถึงบัดนี้สองปีผ่านไป โอ้! ไทรต่อไทรเกิดขึ้นในหน้า มันกลับกลายเป็น
เหมือนเล่นละคร นื่องแต่หลอกหลอนให้พี่ล้า เหมือนน้องหลอกให้พี่หลงแพ พบเรือ
แล้วแม่ทิ้งแพให้กลัว”

(อดีตรักในหน้านา)

๕๕) ตกรกทั้งเป็น ตายทั้งเป็น ซึ่งหมายถึง “ได้รับความลำบากแสนสาหัส”
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๔๒๑) สำนวนนี้เกิด
จากความเชื่อว่า การตกรกหลังจากตายไปต้องถูกทรมานได้รับความลำบากอย่างยิ่ง
และความตายเป็นทุกข์อย่างยิ่ง คนที่ตกรกทั้งเป็นและคนที่ตายทั้งเป็นจึงเป็นคนที่
ลำบากเป็นอย่างยิ่ง ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า
“ได้รับความยากลำบากแสนสาหัส ได้รับความทุกข์แสนสาหัส” ดังที่ว่า

“ก่อนจะสายจนแย้แก่ไม่ตก ตกรกทั้งเป็นเห็นอยู่ ผิดไปแล้วควรคิดผิดเป็น
ครู เลิกเถิดหนูก่อนจะหลวยิ่งเลวลง”

(ก่อนจะสายเกินแก้)

“รู้ว่าคิดแล้วจะไปเสพทำไม คัดสินใจเลิกมันให้ได้ นานวันยิ่งอันตราย ถ้าเลิกไม่ได้เหมือนตายทั้งเป็น”

(เลิกให้ได้)

“เพราะเชื่อคำจิ้งจাঁใจ อยู่ไปแถมรวันตาย อนาคตมันหมดความหมาย หัวใจสลายเหมือนตายทั้งเป็น”

(เพราะเชื่อคำจิ้งจাঁใจ)

๕๖) ตักน้ำใส่กะโหลกชะงอกดูเงา ซึ่งหมายความว่า “ให้รู้จักฐานะของตนและเจียมตัว” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๔๔๘) คำนวนนี้มาจากการดูน้ำของตนเองจากเงาที่สะท้อนมาจากในกะโหลก กล่าวคือน้ำในกะโหลกจะสะท้อนหน้าของคนที่ก้มดู หน้าของคนที่ยกดูเป็นอย่างไรเงาที่สะท้อนจะเป็นอย่างนั้นเสมอ คนที่ยกดูก็จะรู้ว่าหน้าของตนเป็นอย่างไร ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินีใช้คำนวนนี้ในความหมายว่า “ควรรู้จักตนและเจียมตน อย่าไปใฝ่สูงเกินฐานะของตน” ดังที่ว่า

“ต่ำเหมือนกาไฟหงส์ ต่างชั้นต่างวงศ์พงศ์เผ่า ไม่ตักน้ำใส่กะโหลก ชะงอกดูเงาตัวเอง”

(จนแล้วไม่เจียม)

๕๗) ตัดช่องน้อยแต่พอตัว ซึ่งหมายถึง “เอาตัวรอดแต่ผู้เดียว” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๔๕๐) คำนวนนี้มาจากการหนีภัยโดยการตัดช่องเล็ก ๆ ให้พอตัวลอดออกไปได้โดยไม่คิดถึงคนอื่น นำมาเปรียบเทียบกับคนที่มีพฤติกรรมเช่นนั้นปกติใช้ในความหมายว่า “ตายไป” ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินีใช้คำนวนนี้ในความหมายว่า “เอาตัวรอดแต่ผู้เดียว” ดังที่ว่า

“ใช้ตัดช่องน้อยแต่พอตัว ทูนหัวเมียที่ยังหวง แต่รักเราเขากุมกำหนัด (ซ้ำ)
 ลืมที่เสียเถิดห่มพวง”

(บวซพ้อหลวง)

๕๘) ตัดบัวไม่เหลือเยื่อใย ซึ่งหมายถึง “ตัดความสัมพันธ์หรือไมตรีที่มีต่อกัน
 ขาดจากกันทีเดียว” (กาญจนาคพันธุ์ ๒๕๑๕ : ๑๒๘) สำนวนนี้เกิดจากการเด็ดก้านบัว
 ที่เด็ดแล้วยังมีใยติดอยู่ไม่ขาดจากกันโดยสิ้นเชิง นำมาเปรียบเทียบกับการตัดความ
 สัมพันธ์ของคนว่าบางคนกลับ “ตัดบัวไม่เหลือเยื่อใย” บางครั้งใช้สำนวนนี้ว่า “เด็ดบัว
 ไม่ไว้ใย” ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ตัดความ
 สัมพันธ์กันเด็ดขาด” ดังที่ว่า

“ฮือฮือฮือ ฮาฮาฮา นื่องไม่น่าหลอกให้พี่รำใจ โอ้แม่คุณทูนหัว ตัดบัวไม่
 เหลือเยื่อใย ฮือ ๆ ฮือ ๆ ฮา ๆ (ซ้ำ) พี่เสียน้ำตาไม่รู้เท่าใด”

(เสียน้ำตา)

“สิ้นเชื้อสิ้นใยทำไม ไม่บอกดี ๆ มาทำแบบนี้กับพี่ ได้ลงยังไร อยู่ ๆ ก็มาตัด
 บัวไม่เหลือเยื่อใย พี่เองยังไม่เข้าใจ ว่าผิดอะไรช่วยบอกมา”

(กระสอบคำตอบสุดท้าย)

๕๙) ตัดหางปล่อยวัด ซึ่งหมายถึง “ตัดขาดไม่เกี่ยวข้อง ไม่เอาเป็นธุระอีก
 ต่อไป” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๔๕๐) เป็น
 สำนวนที่เกิดจากการตัดหางไก่อนำไปปล่อยที่วัด กล่าวคือ มีความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะ
 ของไก่อ่าถ้าไก่อมีลักษณะเช่นนั้นจะเป็นอัมมงคล จะฆ่าทิ้งก็เป็นบาปจึงตัดหางแทนแล้ว
 นำไปปล่อยไว้ที่วัด เนื่องจากที่วัดมีคนดูแลมีอาหารที่ไก่อจะอยู่ได้นอกจากนี้วัดยัง
 เป็นที่ที่ศักดิ์สิทธิ์จึงสามารถแก้สิ่งอัมมมงคลต่าง ๆ ได้ เมื่อนำไก่อที่ตัดหางไปปล่อยวัด

แล้วเจ้าของมักจะตัดขาดไม่เกี่ยวข้อง ไม่เอาเป็นธุระอีกต่อไป ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ตัดขาดไม่เกี่ยวข้องอีกต่อไป” ดังที่ว่า

“มาตลอดดอกจดชวดเหล้าเบียร์ ปล่อยให้เมียระทมขมขื่น พอมีเงินติดกระเป๋า
ไปกินเหล้าฟังเพลงทุกคืน เมียคอยจนลึกลงคืน (เช้า) คอยทั้งคืนยังไม่กลับมา ทำตัว
เช่นนี้บ่อยบ่อย ตัดหางปล่อยวัดเสียดีกว่า เมื่อเลี้ยงให้ดีไม่ได้ เลี้ยงไว้ก็เสียเวลา ตัด
หางปล่อยวัดดีกว่า หัวไม่เข้าท่าเลี้ยงไว้ทำไม”

(ตัดหางปล่อยวัด)

๖๐) ตาถั่ว เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “ไม่รู้จักสังเกตพิจารณาในสิ่งที่ได้พบเห็น” สำนวนนี้มาจากการสังเกตตาของถั่วนำมาเปรียบเทียบกับตาของมนุษย์กล่าวคือ เมล็ดถั่วจะมีตาที่มองไม่เห็นสิ่งใด ๆ ส่วนตาของมนุษย์สามารถมองเห็น นอกจากนี้สำหรับคนที่ฉลาดรู้จักสังเกตพิจารณาสิ่งที่ได้พบเห็นย่อมจะ “เห็น” เหตุผลหรือความสัมพันธ์ต่อเนื่องของสิ่งนั้น ๆ ได้ส่วนคนที่มีตาแต่ไม่รู้จักสังเกตพิจารณาอาจจะเห็นสิ่งนั้นเพียงผิวเผินหรืออาจจะไม่เห็นสิ่งนั้นเลยจึงเปรียบตาของคนที่ไม่รู้จักสังเกตพิจารณาว่า “ตาถั่ว” ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ไม่รู้จักสังเกตพิจารณาสิ่งที่ได้พบเห็นอย่างรอบคอบ” ดังที่ว่า

“ฉันมันซื้อจนเช่า จึงถูกเธอหลอกต้ม คิดแล้วสมน้ำหน้า สมแล้วที่ตาถั่ว เห็น
ว่าวแล้วก็ซื้อ อือฮือ อะฮ้า ฮะฮา ซื่อวู้ ไม่ดูหางซื้อนาง ไม่ดูแม่เหมือนโบราณท่านว่า”

(ไม่แนนี้หว่า)

๖๑) ตีนถีบปากกัด ซึ่งหมายถึง “มานะบากบั่นทำงานอย่างไม่คิดถึงความเหนื่อยยาก” (กาญจนาคพันธุ์, ๒๕๑๕ : ๑๘๘) สำนวนนี้คงมาจากพฤติกรรมการต่อสู้ที่ใช้ตีนถีบปากกัดเพื่อเอาชนะ แม้จะเหนื่อยยากลำบากเพียงใดก็ตามแต่ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายดังที่อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“สองขายังมีแรงที่จะเดิน พ่อพร้อมเหยี่ยวทั้งแดงและฝน ดันรันทันฝ่าหนิง
ทอง พ่อต้องอดทน ตากแดดตากฝน พ่อทนเพื่อใคร

เพื่อลูกพ่อยอม พ่อพร้อมยื่นหยัด ดินลึบปากกัด พ่อยังทนไหว พ่อขอเพียง
ได้เงินค่าทอมส่งให้ลูกไป พ่อยังสู้ไหว ไม่สิ้นกำลัง”

(สองขาของพ่อ)

๖๒) ดินเท่าฝ่าหอย ซึ่งหมายถึง “เด็กทารก” (พจนานุกรมฉบับราช
บัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๔๖๘) คำานวนนี้เกิดจากการนำขนาดของ
ฝ่าหอยซึ่งมีขนาดเล็กมาเปรียบเทียบกับฝ่าตีนของทารก จึงเกิดเป็นสำนวนว่าดินเท่าฝ่า
หอย ซึ่งหมายถึง ดินเล็กหรือตัวเล็กหรือเด็กเล็กหรือเด็กทารก ในบทเพลงของดอก
หญ้า นางเม็น ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “เด็กเล็ก เด็กทารก” ดังที่ว่า

“เลี้ยงมาตั้งแต่ตัวน้อย ๆ ดินเท่าฝ่าหอยลำบากที่สุด”

(ตกให้หลุดคำาคิด)

๖๓) ตะปิบดั่ง ซึ่งหมายถึง ยังมีแรง ยังมีกำลังโดยเฉพาะในเรื่องเพศสัมพันธ์
สำนวนนี้มาจากการตะปิบซึ่งแม้คนตะจะจะมีแรงมีกำลังน้อยเพียงใดก็ยังตะปิบดั่งอยู่ นำ
มาเปรียบเทียบกับกรณีเพศสัมพันธ์ของคนชราว่ายังมีเพศสัมพันธ์ได้อยู่ ยังมีอารมณ์
เพศอยู่ แม้จะน้อยก็ตาม ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเม็นใช้สำนวนนี้ในความหมาย
ว่า “ยังมีพลังกำลังโดยเฉพาะในเรื่องเพศสัมพันธ์” ดังที่ว่า

“จะให้ดูแก้อย่างไร รีบแก่ทำไม ยังตะปิบดั่งปิง”

(คนไม่ยอมแก่)

“อายุสำคัญไหน หัวใจสำคัญกว่า ใครว่าไม่เยี่ยมสังขาร ปากชาวบ้านอย่า
ไปถือสา ถึงอายุ ๖๐ กว่า ขอรับรองว่ายังตะปิบดั่ง”

(คนไม่ยอมแก่)

๖๔) **ถ่านไฟเก่า** ซึ่งหมายถึง “ชายหญิงที่เคยรักใคร่หรือเคยได้เสียนกันมาก่อน แม้เลิกร้างกันไปเมื่อมาพบกันใหม่ยอมรักใคร่หรือปลงใจกันได้ง่ายขึ้น” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๔๕๑) เป็นสำนวนที่เกิดจากการนำธรรมชาติของถ่านไฟเก่ามาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของมนุษย์ กล่าวคือ ถ่านไฟเก่า แม้ไฟอาจจะมอดหรือดับไป แต่เมื่อเป่าหรือจุดไฟขึ้นใหม่ ไฟก็จะลุกโพล่งขึ้นได้โดยง่าย เช่นเดียวกับชายหญิงที่เคยรักใคร่หรือเคยได้เสียนกันมาก่อนแม้เลิกร้างกันไป แต่เมื่อมาพบกันใหม่ยอมปลงใจสมัครรักใคร่กันได้ง่ายขึ้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินีใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ชายหญิงที่เคยรักใคร่หรือเคยได้เสียนกันมาก่อน แม้เลิกร้างกันไปเมื่อมาพบกันใหม่ยอมรักใคร่หรือปลงใจกันได้ง่ายขึ้น ดันหาที่อาจจะมอดไปดับไป เมื่อมาเจอเชื้อใหม่ก็มีขึ้นใหม่ เกิดขึ้นใหม่ได้ง่าย” ดังที่ว่า

“ถ่านไฟเก่ามันยังถูกรุ่น รุ่น ๆ อยู่ในหัวใจ เห็นหน้าน้องที่ไร เปลวไฟมันลุก
พริบ ๆ ใจที่มันเต้นดิบ ๆ ไฟลุกพริบ ๆ ขึ้นในหัวใจ”

(คิดถึงถ่านไฟเก่า)

“อายุสำคัญไฉน เมื่อหัวใจยังแข็งแกร่ง เห็นแม่มาอย่างชายแล เห็นสาวแก่ยัง
ยิ้มเหงือกแดง ถ่านไฟเก่าถ้าเป่าแรง ๆ ไฟยังลุกแดง แล้วจะแก่ทำไม เฮอะ ๆ ๆ ๆ”

(คนไม่ยอมแก่)

๖๕) **ถึงเคยถึงเกลือ** เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ตรงกับสำนวนไทยภาคกลางว่า “ถึงพริกถึงขิง” ซึ่งหมายถึง “เผ็ดร้อนรุนแรง” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๔๕๑) เป็นสำนวนที่นำความจริงของเคย (กะปิ) และเกลือ ซึ่งมีรสเค็มที่ช่วยปรุงรสอาหารให้อร่อยขึ้นนำมาเปรียบกับสิ่งที่ช่วยปรุงแต่งรสของสิ่งอื่นให้มีรสดีขึ้นอร่อยขึ้นถึงใจขึ้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินีใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “เผ็ดร้อนรุนแรง ถึงอกถึงใจ” ดังที่ว่า

“พี่น้องเหอพี่น้องชาวใต้ เราฟังกันได้ทั้งเพลงกลางเพลงเหนือ ช่วยฟัง ๆ เพลงได้กั่มมั่ง ซิ่น ๆ ฟังอย่าฟังนักเบื้อ เพลงได้กั่มมีไม้เด็ด (จ๋า) ทั้งเปรี้ยวทั้งเผ็ดหนั้น ถึงเคยถึงเกลือ”

(เพลงได้ไม้เด็ด)

๖๖) ทำนาบนหลังคน ซึ่งหมายถึง “หาผลประโยชน์ใส่ตนโดยทุจริตผู้อื่น” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ : ๒๕๔๖ : ๕๒๗) เป็นสำนวนที่นำพฤติกรรมการทำงานมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมการทุจริตคนอื่น กล่าวคือ คนที่ทำนาบนดินย่อมได้ผลประโยชน์จากดิน ส่วนคนที่ทำนาบนหลังคนย่อมได้ผลประโยชน์จากคน (คือ ทุจริตมาจากคน) ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ทุจริตคนอื่น เอาเปรียบคนอื่น” ดังที่ว่า

“คนทำนาในนาก็ต้องอาศัยน้ำฝน คนทำนาบนหลังคน ก็ต้องอาศัยน้ำตา เพราะเขายากจน ๆ ไม่มีที่นา ๆ จึงต้องทำนาบนหลังคน”

(คนทำนาบนหลังคน)

“สามล้อจน ๆ ถิ่นเป็นคนดี ดีกว่าเศรษฐีเอาเปรียบคนจน เอาหยาดเหงื่อเข้าแลกเงินมา ไม่เคยคิดทำนาบนหลังคน สามล้อไร้เกียรติถึงจะยากจน ยังดีกว่าคนรวย เพราะโกงกิน”

(คนถีบสามล้อ)

๖๗) ทำหมาหยอกไก่ ซึ่งหมายถึง “ผู้ชายที่ทำท่าทีหยอกล้อหญิงในทำนองผู้สาวเป็นที่เล่นที่จริง” บางครั้งใช้ว่า “ทำเป็นหมาหยอกไก่” เป็นสำนวนที่นำธรรมชาติของหมาที่หยอกเล่นกับไก่ไล่ไล่แก้งับ พอไก่วิ่งหนีก็หยุดหรือทำเป็นกัดเบา ๆ แล้วหยุด แต่เมื่อไก่เผลอหรือวางใจก็จะตะครุบกัดกินไก่ทันที มาเปรียบเทียบกับผู้ชายที่ทำท่าทีหยอกล้อผู้หญิงหากเขารู้ทันก็หยุดหากผู้หญิงเผลอหรือวางใจก็รีบฉวยโอกาสเอาเปรียบ

ทันทีในบทเพลงของดอกหญ้า นางมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ทำเป็นหยอกล้อ โต้ทำนองที่เล่นที่จริง เสแสร้งถือโอกาสเอาเปรียบชวนลามหรือทำร้ายผู้หญิง” ดังที่ว่า

“น้ำจ้ำอ๋อฆ่าฆ่าซำซี้ หนูว่าอย่าดีกว่า อย่าทำหมาหยอกไก่ หนูรู้ได้หรอกนะ”

(อย่าดีกว่าน้ำ)

“ใครมาจับแล้ว โดนดิบแน่ ๆ ยิ่งคนแก่กูยิ่งไม่ไว้ใจ ไอ้แดงเหอ กูจับแล้วเหอ มึงอย่ามั่วล่อ ไปทำหมาหยอกไก่”

(น้องอ้อยกุกุก)

“แม่ค้าซาเย็นอย่าทำขี้นซา พี่ชายใจมา ทำหมาหยอกไก่ สาบานได้เลย ไม่เคยรักใคร รักจริงจากใจ แม่ค้าซาเย็น”

(แม่ค้าซาเย็น)

“ทำทำทำทำหมาหยอกไก่ ถ้าผลอเมื่อ ไหรแล้วพ่อไม่เว้น ตะกรูบปั๊บทั้งจับ ทั้งฉีก จับคองปั๊กเลือดสาครกระเซ็น”

(ยิงทิ้ง)

๖๘) นกขมิ้น ซึ่งหมายถึง “คนที่ไม่มีความซื่อสัตย์เป็นหลักแหล่ง คนร่อนเร่พเนจร” เป็นสำนวนที่เกิดจากการนำธรรมชาติของนกขมิ้นที่บินร่อนไม่อยู่เป็นที่ มาเปรียบ เทียบกับพฤติกรรมของคนที่เป็นเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “คนร่อนเร่พเนจร” ดังที่ว่า

“เหมือนนกขมิ้นจากถิ่นสุพรรณ ถ้าไหนนอนนั่นตามวัดตามวา”

(ชีวิตคนทำเมรุ)

๖๘) **นั่งร้าน** ซึ่งหมายถึง “คนที่รับใช้ผู้อื่นเมื่อเวลายังทำประโยชน์ให้ได้ ผู้เป็นนายก็เห็นคุณค่าแต่เมื่อทำประโยชน์ไม่ได้แล้ว ผู้เป็นนายก็เห็นว่าควรทำลายเพราะไร้ค่าประโยชน์” สำนวนนี้เกิดจากการนำเอา “นั่งร้าน” ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เช่น โบสถ์ วิหาร ประสาท ราชวัง ฯลฯ มาเปรียบเทียบกับคนที่มีลักษณะเช่นนั้น ต้องประสบชะตากรรมเช่นนั้นกล่าวคือ เมื่อจะสร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ผู้สร้างต้องทำนั่งร้านขึ้นเพื่อสะดวกในการก่อสร้าง เมื่อก่อสร้างเสร็จผู้ก่อสร้างก็จะทำลายนั่งร้านเสีย เนื่องจากไม่เป็นประโยชน์อีกต่อไป ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “เขาได้ดีเพราะใช้เราแต่เมื่อเขาได้ดีแล้วก็กลับลืมเรา เพราะเราไม่เป็นประโยชน์ หมดประโยชน์เขาต่อแล้ว” ดังที่ว่า

“พอแล้วพอที่เกิดพี่น้องไทย เท่านั้นที่สามเกลอใจ ชาวไทยชายหญิง เรามือบน
นั่งร้านให้เขาสร้างดีก็ เสร็จก็รื้อทิ้ง พอแล้วจริง ๆ พอที่ผู้แทน”

(พอที่ผู้แทน)

๗๐) **น้ำกลิ้งบนใบบอน** ซึ่งหมายถึง “จิตใจไม่แน่นอน” (กาญจนาคพันธุ์. ๒๕๑๕ : ๔๘๖) สำนวนนี้มาจากการสังเกตหยดน้ำที่อยู่บนใบบอนมาเปรียบกับจิตใจของคน กล่าวคือ หยดน้ำที่อยู่บนใบบอนจะจับตัวเป็นก้อนกลม (เนื่องจากใบบอนไม่ซัดน้ำ) กลิ้งไปมาไม่หยุดนิ่ง เช่นเดียวกับจิตใจคน ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “จิตใจไม่แน่นอน จิตใจรวนเร” ดังที่ว่า

“ไม่เคยเจอเลยสักหน ทุกคนหลอกเหมือนกันหมด หน้าซื่อใจคดหมดเลย
ผู้หญิง ลงทุนสาบานได้เลย ไม่เคยเจอเลยจริง ๆ ขึ้นชื่อว่าหญิง เหมือนน้ำกลิ้งบนใบ
บอน”

(ผู้หญิง)

“โลกหมุนวนเวียนเปลี่ยนถิ่นเป็นวัน โลกนเปลี่ยนผัน ไปกับกาลเวลา โลก
หญิงอ่อนไหวเปลี่ยน ไปง่ายคล้าย ไอ้อนิจจา ดังชาว้าน้ำกลิ้งบนใบบอน”

(ข้าคือผู้แพ้)

๗๑) **น้ำขึ้นให้รีบตัก** ซึ่งหมายความว่า “มีโอกาสดีควรรีบทำ” (พจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๕๕๗) เป็นสำนวนที่เกิดจากการตัก
น้ำเก็บไว้ใช้ กล่าวคือ เมื่อน้ำในแม่น้ำล้นตลิ่งขึ้นสูงมีปริมาณน้ำมากสะดวกที่จะตักเก็บ
ไว้ เมื่อน้ำลงน้ำล้นจะตักไม่สะดวก ปกติน้ำเมื่อขึ้นแล้วอีกไม่นานก็จะลดเมื่อน้ำขึ้นจึง
เป็นโอกาสดีควรรีบตักเก็บไว้ น้ำขึ้นให้รีบตักจึงกลายเป็นสำนวนขึ้น ในบทเพลงของ
ดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในเชิงประชดในความหมายว่า “เมื่อมีโอกาที่จะโง
ก็นก็ควรจะรีบทำ” ดังที่ว่า

“น้ำขึ้นเขาให้รีบตัก รีบตักอย่าช้าช้า รีบตัก ๆ กันเถิดหนา อย่าเสียเวลากับ
ประชาชน”

(น้ำขึ้นให้รีบตัก)

“พ่อแกลสอนว่าอย่าโง่แต่เพื่อน พ่อแกลเตือนสนับสนุน น้ำขึ้นรีบตักรีบก็รีบ
คุณ ต้องรีบถอนทุนกอบโกยกำไร”

(พ่อแกลสอน)

๗๒) **น้ำตาเข็ดหัวเข่า** ซึ่งหมายถึง “เสียใจเพราะเข้าใจหรือต้องผิดหวังอย่าง
หนัก” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๕๘๑) สำนวน
นี้เกิดจากการนั่งกอดเข่าร้องไห้เอาหัวเข่าเข็ดน้ำตา ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน
ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ต้องเดือดร้อนอย่างยิ่ง” ดังที่ว่า

“ไฟไหม้โล่ที่เหมือนมีบาปฆ่า น้ำตาคนจนไหลปนน้ำคร่ำ น้ำตาสลัมนั้น
เหมือนน้ำเมา ไม่มีใครรับช่วยขับน้ำตาพวกเรา น้ำตาต้องขีดหัวเข้า พวกเราไอ้ชาว
สลัม”

(น้ำตาสลัม)

๗๓) น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า ซึ่งหมายถึง “พึ่งพาอาศัยกัน” (พจนานุกรมฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, ๒๕๔๖ : ๕๘๒) เป็นสำนวนที่มาจากความ
จริงของธรรมชาติมาเปรียบกับความจริงของคนกล่าวคือ น้ำต้องพึ่งเรือเนื่องจากเมื่อเรือ
วิ่งผ่านไปมาลากล่องทางน้ำไม่ตื่นเงิน น้ำจึงมีทางเดินขณะเดียวกันเรือก็พึ่งน้ำคืออาศัย
น้ำเป็นทางเดิน เสือพึ่งป่าเพราะหากไม่มีป่าเสือจะไม่มีที่อาศัยในขณะเดียวกันการที่มี
เสืออยู่ในป่า ทำให้คนไม่กล้าเข้าไปตัดต้นไม้ทำลายป่า น้ำจึงพึ่งเรือเสือจึงพึ่งป่า ใน
บทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่ง
กันและกัน” โดยปรับเปลี่ยนคำบ้าง ดังที่ว่า

“น้ำพึ่งเรือเสื่อยังพึ่งป่า เราไม่ศรัทธาแล้ววัดจะพึ่งใคร วัดพึ่งราราก็พึ่งวัด
ไว้ช่วยตัดบ่มนิลย์”

(วัดจะพึ่งใคร)

๗๔) นำมาปลากินมด น้ำลคมดกินปลา ซึ่งหมายความว่า “ที่ใครที่มัน”
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, ๒๕๔๖ : ๕๘๓) สำนวนนี้เกิด
จากการสังเกตธรรมชาติ การนำความจริงของธรรมชาตินั้นมาเปรียบกับพฤติกรรมของ
คนที่มีลักษณะเช่นนั้นกล่าวคือ เมื่อน้ำนองมดจะลอยน้ำต้องตกเป็นเหยื่อของปลา แต่
เมื่อน้ำลดแห้งขอลง ปลาขาดน้ำต้องตายและต้องกลายเป็นอาหารของมดไป ในบท
เพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ที่ใครที่มัน” โดยปรับ
เปลี่ยนถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“นำมาปลากินมด น้ำลดเอ้ามดกินปลา วัน ๆ ไม่ต้องทำอะไร มัวดำกันไป
แล้วก็ล่ากันมา”

(หมดศรัทธา)

๓๕) น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย ซึ่งหมายความว่า “คำพูดที่
ตรงไปตรงมาฟังไม่ไพเราะเป็นการเตือนให้ระวังตัวแต่ไม่เป็นพิษเป็นภัย ส่วนคำพูดที่
อ่อนหวานทำให้ตายใจซึ่งอาจเป็นโทษเป็นภัยได้” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๕๘๓) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕
(๒๕๓๘ : ๔๔๔) ให้ความหมายว่า “คำพูดที่ตรงไปตรงมาแบบขวานผ่าซาก อาจไม่
ถูกใจผู้ฟังแต่ไม่เป็นพิษเป็นภัยส่วนคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานซึ่งถูกใจผู้ฟัง แต่อาจเป็น
โทษเป็นภัยได้” ส่วนนวนิยายจากการนำธรรมชาติของปลาที่ไม่ชอบน้ำร้อน หลีกหนีน้ำ
ร้อน แต่ชอบน้ำเย็น ชอบอาศัยในที่ที่น้ำเย็น เมื่อชาวบ้านจะจับปลาจึงปลุกแพผักกุ่ม
หรือนำกิ่งไม้มาปักกุมไว้ เมื่อปลามาอาศัยอยู่ก็สามารถจับได้โดยง่ายนำมาเปรียบเทียบกับ
พฤติกรรมของคนที่มีลักษณะเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวน
นี้ในความหมายว่า “ถ้าใจเย็นอารมณ์เย็นก็จะไม่เกิดปัญหา แก้ปัญหาได้ดีกว่ามีใจร้อน
อารมณ์ร้อน” ซึ่งมีทั้งที่ใช้คำตรง ๆ และมีการเปลี่ยนแปลงถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“น้ำร้อนปลาเป็นน้ำเย็นปลาตาย โบราณว่าไว้จำเอาไว้มั่ง อย่าชี้หิ้งขึ้นมึงกู
ชาวบ้านรู้ไม่ซำก็พัง ไฟในน้ำออก ไฟนอกน้ำเข้า รักกันให้ยาวคงไม่มีหวัง”

(ตายคารัง)

“เมื่อย้ำใจเย็นไว้ก่อน น้ำเย็นปลาตาย จำไว้บั้งอรทำให้ น้ำร้อนปลาเป็นขึ้นมา
ที่เพียงแต่จับเล่น ๆ เมื่อยใจเย็น ๆ ไม่มีอะไรรอกหนา”

(เมื่อย้ำใจเย็น ๆ)

๗๖) **น้ำแรกแตกเหมือง** เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “สิ่งแรก ๆ สิ่งใหม่ ๆ มักจะดี” มักจะต่อท้ายว่า “หัวเมืองเพิ่งตั้ง คนเฝ้าได้หนังทำการนำแล” สำนวนนี้มาจากการสังเกตธรรมชาติของน้ำมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของคน กล่าวคือ น้ำที่ในเหมือง (เหมืองคือคู คลองที่ขุดใหม่ ๆ) ย่อมไหลแรง สะอาด แต่เมื่อนานไปเหมืองรกขึ้นมีสิ่งกีดขวางทางน้ำมากขึ้น น้ำในเหมืองที่เคยไหลแรงจะอ่อนกำลังลง ความสะอาดก็ลดลง เช่นเดียวกับคนที่แรก ๆ ยังเป็นคนดี กระจือร้อรัน ชยัน ฯลฯ แต่พอนานไปกลับไม่เป็นเช่นนั้นหรืออาจจะกลับเป็นตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง เช่นเดียวกับหัวเมือง (ก้านัน) ที่ได้เป็นหัวเมืองใหม่ ๆ ย่อมขยันขันแข็ง คนที่เฝ้าได้หนัง (คนที่เฝ้าคู่นั้น) ย่อมขยันขันแข็งกว่าปกติในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “สิ่งที่ยังใหม่สิ่งที่เพิ่งเริ่มต้น” ดังที่ว่า

“เหมือนน้ำแรกแตกเหมือง เมืองเพิ่งตั้งต้องมาพึ่งเสียแล้วหน้มน”

(ลูกจี้หม้อไม่ทันคำ)

๗๗) **เนื้อไม่ได้กิน หนังไม่ได้รองนั่ง กระจุกแขวนคอ** ซึ่งหมายถึง “ไม่มีส่วนได้เป็นผลประโยชน์กับตนแต่ต้องพลอยเสียหายถึงตัวด้วย” (กาญจนาคพันธุ์ ๒๕๑๕ : ๕๓๕) เป็นสำนวนที่มาจากมีคนมาลักขโมยวัวควายไปฆ่า กินเนื้อหนังไปหมดแล้วยังเหลือแต่กระจุกทิ้งไว้ เขาจับกระจุกควายที่ถูกฆ่าได้บังเอิญมีคนอยู่ใกล้ ๆ กับกระจุกควาย จึงถูกจับพร้อมกับเอากระจุกนั้นแขวนคอไปด้วย โดยที่เจ้าตัวไม่ได้มีส่วนรู้เห็นได้ ผลประโยชน์ใด ๆ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียใด ๆ แต่ต้องพลอยเดือดร้อนไปด้วย” โดยปรับเปลี่ยนถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“โบราณว่าไว้ เนื้อไม่ได้กินแล้วยังไม่พอ ต้องเอากระจุกมาแขวนคอ หัวใจมันท้อมันเจ็บ คนไทยวันนี้ต้องเป็นหนี้ของไอเอ็มเอฟ เงินไม่ได้จ่ายชำระไม่ได้เก็บ เอาไอเอ็มเอฟมาแขวนคอ”

(กระจุกมาแขวนคอ)

๓๘) **ปลากระดีได้นำ** ซึ่งหมายถึง “แสดงกิริยาท่าทางดีด้นรำเรง” เป็นสำนวนที่นำกิริยาอาการของปลากระดีมาอยู่ในที่แห่ง เมื่อนำไปปล่อยในน้ำจะแสดงอาการรำเรงอย่างยิ่งมาเปรียบเทียบกับคนที่มีกิริยาอาการอย่างนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “แสดงกิริยาอาการรำเรงดีด้นมาก” ดังที่ว่า

“ได้เห็นแม่مایشแล้วหัวใจก็กลั๊ก อยากรจะนอนหนุนตักแม่นี้อ่อน อยากรจะจีกระจู้ อยากรจะดูกระดี เหมือนกับปลากระดีอยากได้นำแม่คุณ”

(เห็นแม่مایشแล้วใจอ่อน)

๓๙) **ปั้นน้ำเป็นตัว** ซึ่งหมายถึง “สร้างเรื่องเท็จให้เห็นเป็นจริงเป็นจ้งขึ้นมา (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๖๘๕) เป็นสำนวนที่นำความจริงของน้ำมาเปรียบเทียบการพูดโกหก กล่าวคือ น้ำเป็นของเหลวจึงไม่สามารถที่จะปั้นให้เป็นตัวได้ การปั้นน้ำเป็นตัวจึงเป็นการโกหก เช่นเดียวกับคนโกหกที่พยายามสร้างเรื่องเท็จให้เห็นเป็นจริงเป็นจ้งขึ้นมา ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “พูดโกหก สร้างเรื่องเท็จให้เห็นเป็นจริงเป็นจ้งขึ้นมา” ดังที่ว่า

“เรื่องเล็กน้อยมันไม่ค่อยสะใจ พุดมาพุดไปเป็นเรื่องใหญ่ขึ้นมา อันนิสัยของคนปากยาว พอรู้เรื่องราวแล้วเป็นโพนทนา บางทีคนไม่มีความซื่อ กลับปั้นน้ำเป็นตัวเอาความซื่อมาทา”

(ปากคนปากกา)

๔๐) **ปากคนยาวกว่าปากกา** ซึ่งหมายถึง “ปากคนเล่าลืออะไรต่าง ๆ ไปได้ไกล” (กาญจนาคพันธุ์. ๒๕๑๕ : ๕๐๗) สำนวนนี้มาจากการสังเกตปากคนมาเทียบ

กับปากกว่าปากคนสั้นกว่าปากกาแต่สามารถพูดเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ออกไปได้ไกล หรือได้ยาวมากกว่าปากกา ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ว่า “ปากคนสามารถเล่าหรือพูดเรื่องราวต่าง ๆ ออกไปได้ยาว” โดยปรับเปลี่ยนถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“ปากยาวกว่าปากคน แต่ชอบกลเขาว่าปากคนยาวกว่า ปากคนยาวคนเล่า
เขาบอก เรื่องมีแปดศอกพูดออกแปลว่า”

(ปากคนปากกา)

๘๑) **ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่ ผูกอุ้นตามใจผู้นอน** ซึ่งหมายถึง “ทำตามความพอใจของผู้ที่จะได้รับผลโดยตรง” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ : ๒๕๔๖ : ๖๘๐) เป็นสำนวนที่มาจากธรรมชาติจิตใจมนุษย์ที่แตกต่างกันชอบสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน เมื่อตนชอบพอใจก็จะเห็นว่าสิ่งนั้นดี มีความสุข จึงไม่ควรจะไปบังคับใจเขา แต่ควรจะทำตามใจเขามากกว่า ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ควรทำตามความพอใจของผู้ที่จะได้รับผลโดยตรง” แต่มีการเพิ่มคำบ้าง ดังที่ว่า

“ปลูกเรือนนั้นต้องตามใจผู้อยู่ ผูกอุ้นนั้นต้องตามใจผู้นอน ไบรอนท่านกล่าว
สั่งสอน (ซ้ำ) เป็นอุทาหรณ์นั้นคือเรื่องจริง”

(ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่)

๘๒) **เป็นทองแผ่นเดียว** ซึ่งหมายถึง “รักใคร่ปรองดองกัน ตามักศิกัน ไม่แตกแยกกัน” เป็นสำนวนที่นำความจริงของทองที่เป็นแผ่นเดียวกัน ไม่แตกแยกกันมีคุณค่า มาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของคนที่รักใคร่กัน ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “รักใคร่ปรองดองกัน ไม่แบ่งแยกกัน” ดังที่ว่า

“นารามันอยู่ใกล้กัน แล่กันนากันหน้อยเดียว วันไฉน้องตอบรักมา พี่จะชุด
กันนาลอยเขียว นาพี่กับนน้องมารวมเป็นทองแผ่นเดียว”

(เกี่ยวข้าวเกี่ยวสาว)

๘๓) เป็นพื้นเป็นไฟ ซึ่งหมายถึง “โกรธเต็มที โกรธทันที” เป็นสำนวนที่
นำเอาอาการลุกของไฟที่ถูกขึ้นทันทีมาเปรียบกับความโกรธของคนว่าเป็นเช่นนั้น ใน
บทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “โกรธมากทันที” ดังที่ว่า

“เมียรามันหึงจริง ๆ ขอให้เป็นหญิงไม่ว่าเป็นใคร ถ้าคุยกันให้มันเห็น
รับรองต้องเดินเป็นพื้นเป็นไฟ”

(หึง)

๘๔) ผ้าเหลืองร้อน ซึ่งหมายถึง “เกิดกิเลส ต้องการจะสึก” เป็นสำนวนที่มา
จากพระสงฆ์ที่ห่มจีวร พยายามขัดเกลากิเลส แต่ไม่สำเร็จจึงต้องการจะสึก ไม่เป็น
พระสงฆ์ห่มจีวรสีเหลืองอีกต่อไป พูดเป็นสำนวนว่าผ้าเหลืองร้อน ในบทเพลงของ
คอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “เกิดกิเลส ต้องการจะสึก” ดังที่ว่า

“สื้อยสีกา xor้องเถิดหนานเดินต่อไป (จ้ำ) เข้าวัดอย่าไรซ์ขาว่อน เดียว
ผ้าเหลืองจะร้อน จนเป็นไฟ”

(จุดเทียนสีกา)

๘๕) ฝนสั่งฟ้า ปลาสั่งหนอง ซึ่งหมายถึง “สั่งเสียเป็นครั้งสุดท้าย ทำการอัน
ใดที่เป็นสิ่งสำคัญเพื่อไว้อาลัยก่อนจากไป” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.
๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๗๔๖) เป็นสำนวนที่มาจากคำสั่งเกษตรกรธรรมชาติของฝนนำมา
เปรียบเทียบกับพฤติกรรมของคนกล่าวคือ ฝนที่ตกครั้งสุดท้ายก่อนจะหมดหน้าฝน
มักจะตกหนักคล้ายกับจะสั่งฟ้า อาลัยฟ้า เช่นเดียวกับปลาต้องจากหนองน้ำย่อมสั่งเสีย

อาลัยหนองเช่นเดียวกับคนเมื่อรู้ว่าจะทำสิ่งนั้นเป็นครั้งสุดท้ายย่อมจะอาลัยและตั้งใจทำเป็นพิเศษ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ตั้งใจเป็นครั้งสุดท้าย” ดังที่ว่า

“น้องลพหลัง เหมือนลพบอกร้าย พี่ร้องให้เจ้าจะรู้ไหม ฝนยังสั่งฟ้าปลายัง
สั่งหนอง แต่น้องจากไป ทำไมไม่สั่งฟ้าแกสักคำ”

(ฟ้าครางพืกรวญ)

๘๖) **ฝัดดั่งเปล่า** เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “การทำในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ได้ประโยชน์ เหนือเปล่า” เป็นสำนวนที่มาจากกรณียกย่อง กล่าวคือ การฝัดข้าวควรจะมีข้าวสารที่จะฝัด เมื่อฝัดเสร็จจึงจะได้ข้าวสารได้ประโยชน์ แต่หากฝัดข้าวโดยไม่มีข้าวสาร (คือฝัดกระด้างเปล่า) แม้จะพยายามเพียงใดก็ไม่ได้ข้าวสาร ไม่ได้ผล ต้องเหนือเปล่า มักใช้ในกรณีการได้มีเพศสัมพันธ์ที่ได้แต่คิดฝัน ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ไม่ได้ประโยชน์จากสิ่งที่ทำ ต้องเหนือเปล่า ๆ ได้แต่คิดฝันเท่านั้น” ดังที่ว่า

“น่านเห็นใจเอกชัยเอ๋ย ไม่นึกเลยต้องฝัดดั่งเปล่า”

(เอกชัยฝัดดั่งเปล่า)

“อายไม้ ๆ อายลุงห้องไม้ ถึงจะพอม่าย ยังได้เมียสาว มันได้แต่ไม้ ไร่ไหม
บ่าว ๆ นอนฝัดดั่งเปล่า กันแล้วแล้วเหวอ”

(ลุงห้องครองแชมป์)

๘๗) **พบไม้งามเมื่อยามขวานหิน** ซึ่งหมายถึง “พบหญิงสาวที่ต้องใจเมื่อแก่” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๗๕๖) สำนวนนี้มาจากการเข้าป่า เพื่อหาไม้ที่สวยงามมาใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เมื่อไปพบไม้ที่นี้กว่างามก็จะตัด

คันไม้ นั้น เมื่อตัดไปหลายคันขวานที่ใช้ตัดอาจจะแหงหรือบิ่นไป ต่อมาไปพบไม้ที่งามจริง ๆ เข้ามื่ออยากจะได้มากเพียงไรก็ไม่สามารถจะตัดได้ เพราะขวานบิ่นเสียแล้ว จึงได้แต่เสียดาย เช่นเดียวกับผู้ที่มาพบผู้หญิงสาวที่สวยงามจริง ๆ เมื่อตนแต่งงานแล้วชราแล้วจึงได้แต่เสียดายในบทเพลงของดอกหญ้า ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ผู้ชายมาพบหญิงสาวสวยเมื่อตนหมดโอกาสแล้ว แต่งงานแล้ว ชราแล้ว” ดังที่ว่า

“พบไม้งามเมื่อยามขวานบิ่น มาพบหญิงงามที่มีเมีย”

(ปลงเสียเถอะไอ้ใจ)

“บ่าวเอยบ่าวแก่ ยิ่งอยู่ยิ่งแย่งแก่ทุกวัน จีนยิ่งอยู่ไปอีกนาน นกเขาจะพาลไม่ยอมขัน พบไม้งามยามขวานบิ่น พบของนกกินยามไม่มีฟัน จีนทำเป็นพ่อพวงมาลัยแล้วจะเสียใจเข้าสักวัน”

(จุดเทียนบ่าวแก่)

๘๘) พระรามเดินดง ซึ่งหมายถึง “ต้องตกทุกข์ยาก ต้องลำบาก” สำนวนนี้คัดแปลงมาจาก “จอมพระราม” ซึ่งหมายถึง “มีความทุกข์ยากลำบากเต็มที่” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๒๗๖) เป็นสำนวนที่มาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ที่พระรามต้องจากเมืองอโยธยาเดินป่า ๑๔ ปี ตามคำสั่งของพระบิดา การเดินป่าหรือเดินดงในครั้งนั้นพระรามต้องผจญความยากลำบาก นำมาเปรียบเทียบกับคนที่ต้องผจญกับความทุกข์ยากลำบาก ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ต้องตกทุกข์ยากลำบาก ได้รับความทุกข์ยากลำบาก” ดังที่ว่า

“เมื่อวานยังมีรถจี๋ อ้าววันนี้เป็นพระรามเดินดง”

(จิ้น ๆ ลง ๆ)

๔๘) **พระอิฐพระปูน** ซึ่งหมายถึง “นิ่งเฉย ไม่เดือนร้อนไม่รู้สึกยินดียินร้าย” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๗๖๔) เป็นสำนวนที่นำลักษณะของพระพุทธรูป ซึ่งสร้างด้วยอิฐโอบปูน จึงไม่มีชีวิต วิญญาณ นิ่งนิ่งไม่เคลื่อนไหวใด ๆ นำมาเปรียบกับคนที่มีลักษณะเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ไร้ความรู้สึก” โดยปรับเปลี่ยนถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“ถ้าน้อง โกง โกงนุ่งกระโปรงยั้งนั้น มันทั้งฟิดทั้งสัน ว้าย ๆ ทรวดทรงอวบอัน
นุ่งทั้งสันทั้งฟิด จะไม่ให้ใจมันถิดก็ไม่ได้ ๆ พี่ไม่ใช่พระปูนหรือว่าพระอิฐ เมื่อเห็น
น้องนุ่งฟิดใจวุ่นวาย ๆ ”

(รักสาวนุ่งสัน)

๕๐) **พอไปวัดไปวาได้** ซึ่งหมายถึง “มีหน้าตาสวยพออวดได้” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๗๗๕) เป็นสำนวนที่มาจาก การไปทำบุญที่วัด ซึ่งมีคนไปกันเป็นจำนวนมาก คนที่รูปร่างหน้าตาดีกว่าคนอื่น ย่อมอยากจะไปวัดบ่อย ๆ กว่าคนที่รูปร่างหน้าตาจี๋วิ้ว จึงเกิดสำนวนว่า “พอไปวัดไปวาได้” ขึ้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “รูปร่างหน้าตาดี สวย” โดยดัดแปลงถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“ชาวดำนัน ไม่สำคัญ มารักกันเถิดนะแม่ยอดหญิง ถึงจะสวยแต่พอไปวัด
ไอ้หนุ่มสวนสัตว์ก็ซอรักรจริง”

(หนุ่มสวนสัตว์)

๕๑) **พออำปากก็เห็นลิ้นไก่** ซึ่งหมายถึง “รู้ทันกัน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๗๗๖) เป็นสำนวนที่มาจาก การสังเกตปากและลิ้นไก่ของคนกล่าวคือเมื่อคนอำปากก็จะเห็นลิ้นไก่ ซึ่งอยู่ในปากได้ชัดเจน จึง

เกิดสำนวน “พออัปากก็เห็นลิ้นไก่” ขึ้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “รู้เท่าทัน” ดังที่ว่า

“ปากถือศีลแต่ว่ามีมือถือสาก พออัปากก็เห็นลิ้นไก่ พุดออกมาได้ไม่นึก
กระดาก ไม่อายปากกันบ้างหรือไร เด็กอมมือก็ยังเข้าใจ ว่าที่พุดไปชี้ทักทั้งเพ”

(ตบตาประชาชน)

๕๒) พายเรือในอ่าง ซึ่งหมายถึง “คิด ทำ หรือพูดวกวนกลับไปกลับมา” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๗๔๘) บางครั้งใช้ว่า “พายเรือในหนอง” สำนวนนี้สันนิษฐานว่าเกิดจากการพายเรือในอ่างน้ำหรือในหนองน้ำขนาดใหญ่ที่พายไปไกลไม่ได้ต้องพายวนกลับที่เดิม นำมาเปรียบเทียบกับ การคิด ทำ หรือพูดที่วกวนกลับไปกลับมาที่เดิม ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “วนเวียนอยู่ที่เดิม เหมือนเดิม” ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ก้าวไปข้างหน้า” โดยเปลี่ยนแปลงถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“จน ๆ หมดหนทาง (ซ้ำ) เหมือนลงอ่างแล้วนั่งพายเรือ แต่งเพลงมาสามสิบ
ปี ยัง ไม่มีแท่งเงินซื้อเกลือ”

(จนเหลือเชื่อ)

๕๓) พุดน้ำไหลไฟดับ ซึ่งหมายถึง “พูดล่องเหลือเกิน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๗๕๗) เป็นสำนวนที่นำอาการของน้ำที่ไหลติดต่อกันไม่ขาดระยะมาเปรียบเทียบกับคำพูดที่ล่องไม่ติดขัด ส่วนไฟดับคงเป็นคำพูดที่เสริมเข้ามา เพื่อให้สัมผัสคล้องจองกัน ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “พูดเก่ง โกหกเก่ง” ดังที่ว่า

“พุดน้ำไหลไฟดับ ไม่มีตัวจับปลิงหลับทุกที ชาวบ้านรู้สู้รู้ไส้ก็ไม่วาย ยังคอย
ได้ฤกษ์ดี”

(แก่งแต่คุย)

๕๔) พุดบางกอกออกบางกล้า เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “พุดสำเนียงไม่
ถูกต้อง พุดเพี้ยน” เป็นสำนวนที่นำเอาความเหมือนและความต่างระหว่าง “บางกอก”
และ “บางกล้า” มาเปรียบเทียบกับคำพุดของคนกล้าก็คือ คนบางคนพุด “บางกอก”
ถูกต้อง (คือพุดภาษากลางถูกต้อง) แต่บางคนพุด “บางกอก” ไม่ถูกต้องพุดเสียงเพี้ยน
แปร่งจึงกลายเป็นพุด “บางกล้า” (บางกล้าเป็นชื่อบ้าน เช่นเดียวกับบางกอก แต่เป็นชื่อ
บ้านในชนบท บ้านนอกต่างกับบางกอกที่อยู่ในเมือง) ไป ในบทเพลงของดอกหญ้า
นางเมรินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “พุดสำเนียงไม่ถูกต้อง พุดเพี้ยน” ในเชิงประชด
ดั่งที่ว่า

“อีสานหออีสานปากยี่ได้ ขอเดือนอาไว้อ่าดัดจริต พุดบางกอกก็ยังไม่ออกบาง
กล้า อยู่วันยังค่ำถูก ๆ ผิด ๆ โทรมศัพท์อะไหล ๆ แลได้ ๆ มือหนึ่งหมั่นเกาหิด”

(พุดบางกอกออกบางกล้า)

๕๕) พุดเป็นต้อยหอย ซึ่งหมายถึง “พุดฉอด ๆ ไม่หยุดปาก” (พจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๗๕๗) ถิ่นนิษฐานว่าเกิดจากการ
ต้อยหอยนางรม ซึ่งเป็นหอยจับอยู่ตามก้อนหิน เวลาจะเอาตัวหอยต้องต้อยออกจาก
ก้อนหิน การต้อยต้องต้อยเรื่อยไปไม่หยุดมือ เสียงจึงดังอยู่เรื่อย ๆ ตลอดเวลา
(กาญจนาคพันธุ์ . ๒๕๒๑ : ๖๗) นำมาเปรียบเทียบกับคำพุดของคนพุดติดต่อกัน
ไม่หยุดปาก ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมรินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “พุด
ฉอด ๆ ไม่หยุดปาก” ดั่งที่ว่า

“คนใส่เสื้อแดงเหลืองกันมั่ง อย่างนี้หน้างอ เห็นพี่ไม่หล่อหรือ ไรคนสวย
เห็นทีกับคนหล่อ ๆ แล้วก็รำรวย โอ้แม่คนสวยพูดเป็นต่อหยอย”

(ไม่หล่อแต่หยอย)

“พอเพื่อนพลาดนิดพลาดหน่อย พูดเป็นต่อหยอยโขมงโจงจง ตัวเองปิดหัว
นึกว่ามีดวงมัน นึกว่าใครไม่เห็น ถัดว่าเป็นคนเก่งที่แท้หัวเองก็ปูด ไม่อยากจะพูด ๆ
แล้วมันแข็ง”

(อิเหนาเป็นเอง)

๕๖) พูดไปสองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง ซึ่งหมายถึง “พูดไปไม่มีประโยชน์
นิ่งเสียดีกว่า” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๗๕๗)
เป็นสำนวนที่มาจากค่านำของเงินไพและเงินเบี้ย ซึ่งมีค่าน้อยมาเปรียบเทียบกับคำ
พูดที่ไม่มีประโยชน์ และนำค่าของเงินตำลึงซึ่งมีค่ามากกว่าเงินไพและเบี้ยมาเปรียบ
เทียบกับการนิ่งเสีย ซึ่งได้ประโยชน์มากกว่า ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้
สำนวนนี้ในความหมายว่า “พูดไปไม่มีประโยชน์ นิ่งเสียดีกว่า” โดยมีการปรับเปลี่ยน
ถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“อย่าอะอะไววาย ทำหูทวนกดตาบอดเป็นใบ้ เคยไว้ดังโบราณว่า พูดไปนั้น
สองไพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง มีราคา”

(เมียจำใจเย็น ๆ)

“ทั้งคู่ใหญ่กำนัน ทั้งลูกบ้านเหมือนกันดิยะ ไม่มีใครเก่งกว่าใคร พูดไปมันก็
สองไพเบี้ย อย่าพูดกันเลยดีกว่า (จ้ำ) มันเรื่องธรรมดาไอ้เรื่องกลัวเมีย”

(กลัวเมียเรื่องธรรมดา)

๕๓) เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหายาก ซึ่งหมายถึง “เพื่อนที่ร่วมสุขมีมาก หรือหาได้ง่าย—แต่เพื่อนที่ร่วมความทุกข์ยากลำบากด้วยมีน้อยหรือหาได้ยาก” เป็นสำนวนที่เกิดจากการสังเกตเพื่อนว่าส่วนใหญ่จะเป็นเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“เพื่อนกินหาง่าย แต่เพื่อนตายหายาก หากลำบากหายากหนักหนา ยามไม่มีเงินแทบเดินชนกัน เพื่อนมันยังไม่หันมองมา เมื่อยามมีเงินมันเรียกแต่ไกล โอ๊ย ... น้ำใจมันน่าบูชา”

(ทิ้งเหนียวทั้งหนา)

๕๔) แพ้เป็นพระชนะเป็นมาร ซึ่งหมายถึง “การยอมแพ้ทำให้เรื่องสงบ การไม่ยอมแพ้ทำให้เรื่องไม่สงบ” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ : ๒๕๔๖ : ๘๐๓) สำนวนนี้มาจากการสังเกตความจริงของมนุษย์ว่า การพยายามจะเอาชนะกันเรื่องที่เกิดขึ้นจะ ไม่มีวันยุติและเดือดร้อนกันทั้งสองฝ่าย แต่หากฝ่ายหนึ่งยอมแพ้เรื่องที่เกิดขึ้นจะยุติได้ คนที่ยอมได้เพื่อให้เรื่องร้ายยุติต้องมีจิตใจสูง คือเป็นพระ ส่วนคนไม่ยอมแพ้ แพ้ไม่ได้แพ้ไม่เป็นยอมมีจิตใจต่ำคือเป็นมาร ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายดังกล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“แพ้เป็นพระชนะเป็นมาร คำโบราณจำไว้บ้างซี แพ้ชนะกันด้วยเหตุผล ขอให้ทุกคนจำให้ดี”

(ผิวแข็งเมียอ่อน)

๕๕) ฟังหูซ้ายผ่านออกขวา ซึ่งหมายถึง “ไม่เอาใจใส่ ไม่ใช่เรื่องจริงจัง” เป็นสำนวนที่มาจากพฤติกรรมการฟังที่บางคนฟังอย่างตั้งใจ เห็นว่าสิ่งที่ฟังเป็นเรื่องที่จริงจัง แต่บางคนฟังเพียงผ่าน ๆ เห็นว่าสิ่งที่ฟังเป็นเรื่องที่ไร้สาระ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ฟังเพียงผ่าน ๆ” ดังที่ว่า

“เพลงมันก็คือเพลง ฟังกันกรีนตรงสวนกุหลาบ อย่าคิดอะไรมากมาย ฟังหูซ้าย
ผ่านออกหูขวา ลูกกรุงลูกทุ่งสตรีง อันที่จริงก็เพลงละหว่า”

(เพลงก็คือเพลง)

๑๐๐) ไฟลามเอาน้ำมันรด ซึ่งหมายถึง “เรื่องร้ายแรงอยู่แล้วกลับไปทำให้
ร้ายแรงยิ่งขึ้น” เป็นสำนวนที่มาจากคตินิยมของไฟมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรม
ของคน กล่าวคือไฟที่กำลังลุกอยู่หากเอามันซึ่งเป็นเชื้อไฟไปรดไฟจะลุกเพิ่มขึ้นทวี
ความรุนแรงและก่อความเสียหายเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับที่มีเรื่องร้ายอยู่แล้ว หากไปกระทำ
เรื่องร้ายซ้ำเติมเรื่องนั้นก็ร้ายแรงยิ่งขึ้น เสียหายยิ่งขึ้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นาง
เมทินีใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ไปซ้ำเติมเรื่องที่ร้ายอยู่แล้วให้ร้ายเพิ่มขึ้น” โดย
ปรับเปลี่ยนถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“ไฟลามต้องเอาน้ำสาด เอาน้ำมันไปรดมันก็ผุยผง ไฟยังลุกจนดับไม่ลง
เรื่องก็ถ่วงยิ่งกลับบานปลาย”

(ผิวแจ่มเมื่อย่อน)

๑๐๑) ไฟในบ้านออก ไฟนอกบ้านเข้า ซึ่งหมายถึง “ทำสิ่งที่ชั่วร้าย ทำสิ่งที่
ก่อให้เกิดความเดือดร้อน” เป็นสำนวนที่มาจากคตินิยมของไฟมาเปรียบเทียบกับคนที่ทำความ
ชั่ว คือ นำสิ่งที่ไม่ดีของตนหรือคนที่ใกล้ชิดไปบอกกล่าวแก่คนอื่นและนำสิ่งที่ไม่ดีของ
คนอื่นมาทำให้ตนหรือคนที่ใกล้ชิดต้องเดือดร้อน ต้องลำบาก มาเปรียบเทียบกับคนที่
นำไฟในบ้านออกไปนอกบ้าน และนำไฟจากนอกบ้านเข้ามาในบ้าน ซึ่งทำให้ตนและ
คนอื่นต้องเดือดร้อน ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินีใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า
“ทำในสิ่งที่ชั่วร้าย ทำสิ่งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน” ดังที่ว่า

“เมียบอบนินทา อย่าทาดัดจริต หมั่นเที่ยวแหงนผด เรื่องผู้เรื่องนี้ หมั่น
แหงนไม่คิดเรื่องดีไม่ดี เผลอ ๆ บางทีนินทาหัว ไฟในนำออกไฟนอกนำเข้า ไบรณ
ท่านกล่าวว่สันดานชั่ว”

(คำราหาเมีย)

๑๐๒) มดแดงเผ่ามะม่วง ซึ่งหมายถึง “ชายที่ปองรักหญิงบ้านใกล้ หรือที่อยู่
ใกล้กัน และคอยกีดกันไม่ให้ชายอื่นมารัก” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.
๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๘๓๑) บางครั้งใช้ว่า “มดแดงแฝงพวงมะม่วง” เป็นสำนวนที่นำ
อาการของมดแดงที่เผ่ามะม่วงหรือแฝงพวงมะม่วงที่กัดคนที่ไปเก็บมะม่วง มาเปรียบ
เทียบกับผู้ชายที่หมายปองหญิงสาวที่อยู่ใกล้ตน พยายามกีดกันไม่ให้ชายอื่นมารัก แต่
ในที่สุดผู้หญิงคนนั้นก็ตกเป็นของคนอื่น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวน
นี้ในความหมายว่า “ผู้ชายที่ปองรักหญิงสาวที่อยู่ใกล้ตน แต่ในที่สุดผู้หญิงคนนั้นก็
ไม่ได้ตนแต่ตกเป็นของคนอื่น” โดยปรับเปลี่ยนด้วยคำบ้าง ดังที่ว่า

“ไชน้องทำพรวนี้ ฮ่า ๆ ไชน้องทำพรวนี้ ไม่รู้ว่าพี่เสียใจ พี่เหมือนมดแดง
เผ่าม่วง เผ่าหวงไม่ได้ทำไทร คนอื่นเข้ามาทีหลัง แต่เขายังได้ทำไทรต่อไทร”

(เลียเหลี่ยมลูกกำนัน)

๑๐๓) ม้าดีคะโหลก ซึ่งหมายถึง “มีกิริยากระโดดกระเดกตุกตุก หรือไม่
เรียบร้อย” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๘๕๔)
เป็นสำนวนที่นำกิริยาอาการของม้าที่ดีด “สับ โขก” (แล้วเปลี่ยน “โขก” เป็น “โหลก”
เป็นคะโหลก ตามลำดับ) ที่มีอาการตุกตุกไม่เรียบร้อย ไม่น่าดู นำมาเปรียบกับกิริยา
อาการของผู้หญิงที่มีลักษณะเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ใน
ความหมายว่า “มีกิริยาอาการไม่เรียบร้อย ไม่สำรวม” ดังที่ว่า

“สาววัยรุ่นนี่ยี่แแต่แร่ว่ด ชอบส่งเสียงแว่ว ๆ ดูไม่ได้ กิริยาจากเหมือนมั่วติด
กะโหลก มือมันแข็งไปก็ ๆ ยกมือไหว้ ชอบดัดจริดฟุตไฟไฟ ดูก็ไม่ได้ รักก็ไม่ว่ด”
(รักสาวแก่)

๑๐๔) **มิดสองกม** ซึ่งหมายถึง “มีทั้งคุณแลโทษ อาจดีอาจเสียก็ได้”
(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๘๖๔) เป็นสำนวน
ที่มาจากมิดสองกม หากใช้เป็นรอบคอบระมัดระวังก็จะเป็นประโยชน์สามารถใช้ได้ทั้ง
สองกม แต่หากใช้ไม่เป็นขาดความรอบคอบเพียงนิดเดียวจะถูกมิด ซึ่งมีอยู่สองกม
บาดเอาได้ นำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่มีลักษณะเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นาง
เมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “มีทั้งคุณและโทษ หากประมาทจะเป็นอันตราย”
ดังที่ว่า

“ผู้หญิงที่จริงเหมือนมิดสองกม พลาดตกหล่นก็อาจบาดเอาง่าย ๆ”
(มาลัยลูกปืน)

๑๐๕) **มีแก้วอยู่ในมือ มีตาแต่หามีแววไม่ว่ด** “มีแก้วอยู่ในมือ” หมายถึง “มีสิ่งที่
ดีแต่ไม่รู้ค่า” เป็นสำนวนที่มาจากการสังเกตพฤติกรรมของคนโง่บางคนที่ไม่รู้ค่าของ
สิ่งที่ดี ส่วน “มีตาแต่หามีแววไม่ว่ด” หมายถึง “ดูแต่ไม่ลึกซึ้ง” (พจนานุกรมฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๘๖๒) เป็นสำนวนที่มาจากการสังเกต
การดูของคนบางคนทีดูอะไรเห็นอะไรเพียงผิวเผิน เพราะขาดความสังเกต ขาดปัญญา
วิจารณ์ญาณ เช่นเดียวกับตาที่ไม่มีแวว ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวน
“มีแก้วอยู่ในมือ” และ “มีตาแต่หามีแววไม่ว่ด” ในความหมายว่า “มีสิ่งที่ดีแต่ไม่รู้ค่า”
และ “ดูแต่ไม่ลึกซึ้ง” ดังที่ว่า

“**มีแก้วในมือ** ปล่อยให้เพื่อนชื้อต่อตา เหมือนดังกำโบราณว่า มีตหามี
แววไม่ ยิ่งคิดแล้วมันยิ่งแค้นตัวเองไม่หาย ไม่น่าไปทวันมีตทราย ปล่อยให้แก้วนั้น
หลุดมือ”

(แก้วในมือ)

๑๐๖) **มือใครยาวสาวได้สาวเอา** ซึ่งหมายถึง “ใครที่มีความสามารถ หรือมี
อิทธิพลหรืออำนาจ หรืออะไรก็ตามที่จะถือสิ่งใดได้ก็รีบเข้าถือเอาทันที ในลักษณะ
ของการแย่งชิง” (กาญจนากพันธุ์. ๒๕๒๑ : ๑๑๐) เป็นสำนวนที่มาจากบทร้องเล่น
โบราณที่ว่า “ซักสาวเอย มะนาวโตงเตง ขุนนางมาเอง มาเล่นซักสาว มือใครยาวสาว
ได้สาวเอา มือใครสั้นเอาเอาวัลย์ต่อเข้า” ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวน
นี้ในความหมายดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“**มือใครยาวสาวได้สาวเอา** มือไม่ยาวก็สาวไม่ทัน คนทุกวันเหลือเชื่อน้ำใจไม่
เหลือให้กัน ใครจะอดขอให้กูได้ ใครจะตายช่างมัน ๆ ”

(คนมือยาว)

“**มือมิงยาวสาวเอาไปเลย** เอาไปเลยทะเลภูเขา จะเอาไปทำรีสอร์ท สนาม
กอล์ฟโรงงานน้ำเน่า ป่าชายเลนเอาได้ก็เอาเอาให้หมดทั้งประเทศไทย”

(สาวได้สาวเอา)

๑๐๗) **มือถือสาปปากถือศีล** ซึ่งหมายถึง “มักแสดงตัวว่าเป็นคนมีศีลธรรมแต่
กลับประพฤติชั่ว” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ :
๘๖๖) สำนวนนี้มาจากการสังเกตพฤติกรรมของคนบางคนที่พูดเรื่องศีลธรรมความดี
งาม ยกย่องบูชาความดีงามแต่ตนเองกลับกระทำชั่ว ซึ่งยอมเป็นภัยทั้งต่อตนและคนอื่น
ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “พูดอย่างหนึ่งทำอย่าง

หนึ่ง พูดว่าตนเป็นคนดีมีความสัจย์ ซื่อมือสะอาด แต่กลับเป็นคนชั่วคดโกง” โดยมีการดัดแปลงถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“คนเราจะเป็นผู้นำ ก็ต้องทำตัวน่าเชื่อถือ ปากถือศีลแต่ มือถือสกาด พออำปากก็เห็นลิ้นไก่ ผู้นำใจซื่อต้องมือสะอาด (จ๋า) จึงจะนำชาติพ้นภัย”

(แม่ปู่กับลูกปู่)

๑๐๘) **มือไม่พายเอาตีนราน้ำ** ซึ่งหมายถึง “ไม่ช่วยทำแล้วยังขัดขวางการทำงานของผู้อื่น” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๘๖๖) เป็นสำนวนที่มาจากการพายเรือ ที่หลายคนช่วยกันพาย แต่มีบางคนที่ไม่ออกจากจะไม่ช่วยพายแล้วยังเอาเท้าราน้ำ ซึ่งทำให้เรือยิ่งช้าขึ้นอีก นำมาเปรียบเทียบกับคนที่มีพฤติกรรมเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินีใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “นอกจากไม่ช่วยทำแล้วยังขัดขวางการทำงานของผู้อื่นอีก” โดยปรับเปลี่ยนถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“ชาติไทยลง ไปไม่รอด ถ้ามาก่อนขอขัดแข้งขัดขา เดี่ยวเรือล่มพากันจมน้ำตาย (จ๋า) ถ้ามือไม่พายชอบเอาเท้าไปรา”

(หมดศรีธธา)

“เห็นแล้วมันทุเรศ ผู้แทนประเทศไทยแลนด์ มือไม่พายแต่เอาเท้าไปรา เรือสกลมันถึงไม่แล่น ค่ากันสามวันไม่หมด มันเสียภาพพจน์ผู้แทน”

(การเมืองการมั่ว)

๑๐๙) **แม่ม่ายทรงเครื่อง** ซึ่งหมายถึง “แม่ม่ายที่มั่งมี (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๘๗๗) สำนวนนี้มาจากลักษณะของแม่ม่ายบางคนที่มีฐานะดี หน้าตาดีมีเครื่องประดับตกแต่งเป็นจำนวนมาก จึงสามารถจะ

“ทรงเครื่อง” คือตกแต่งประดับประดาร่างกายได้มากซึ่งบ่งบอกว่าผู้ “ทรงเครื่อง” เป็นคนที่มั่งมีทรัพย์ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “แม่مایشูรูปสวยรวยทรัพย์” ดังที่ว่า

“หอมเอยหอมดอกแม่مایشู กลิ่นกระจายหอมกรุ่นไปไกล ทั้งแก่ทั้งหนุ่ม ดอกหลุมรักทรมายัย มนต์รักของแม่مایشูทรงเครื่องอร่ามตา”

(มนตร์รักแม่مایشู)

๑๑๐) **ไม่กลัวต๋นจิว** ซึ่งหมายถึง “ไม่กลัวตคนรก” สำนวนนี้มาจากความเชื่อเรื่องกรรมชั่วและนรก กล่าวคือความเชื่อที่ว่า หากคนเป็นชู้กับภรรยาคนอื่น เมื่อตายไปต้องตกนรกสิมพลี ต้องถูกทรมานคือต้องปีนต๋นจิวที่มีหนามแหลมคม ทิ่มแทงเจ็บปวดสาหัสไม่กลัวต๋นจิวจึงหมายถึงไม่กลัวตคนรก ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายที่อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“ฟัวฉัฉัมีแล้วยะ (ฮัว ๆ) ไม่กลัวต๋นจิว ก็ปีนขึ้นมา อยากรู้ฉัฉัเป็นมียน้อย อยอย ๆ อยอย ไปสิกว่า”

(ฉัฉัมีฟัวแล้วยะ)

๑๑๑) **ไม่มีน้ำยา** ซึ่งหมายถึง “ไม่มีสติปัญญาความสามารถ หมดความสามารถ” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๕๘๓) เป็นสำนวนที่มาจาก “น้ำยา” ของขนมจีน กล่าวคือ น้ำยาซึ่งเป็นคู่กับขนมจีนจะช่วยแต่งรสขนมจีนให้อร่อยขึ้น หากขาดน้ำยา ไม่มีน้ำยา ขนมจีนก็จะจืดชืด หมดรสชาติ เช่นเดียวกับคนที่ไม่มีสติปัญญา หมดความสามารถ ฉะนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “หมดความสามารถ” ดังที่ว่า

“นำอายุผู้ชายแพ้มือ ไข่จะเขี้ยวให้หัวมียอดกัน ผู้ชายบางคนก็แปลก ปล่อยให้
เมียดำเหล็กทุกวัน ชาวบ้านชอบจับนิทา (งั่ว) ว่าไม่มีน้ำยา มันนำอายุครัน”

(แพ้มือเสียมวย)

๑๑๒) **ไม่เอาถ่าน** ซึ่งหมายถึง “ไม่รักดี ไม่เอางาน เอาการ ใช้การไม่ได้” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๘๘๔) คำนวนนี้เกิดจากการเล่นแร่แปรธาตุ (การพยายามทำโลหะที่มีค่าต่ำเช่นตะกั่วให้กลายเป็นทองคำตามความเชื่อโบราณ) กล่าวคือ แร่ธาตุที่ดีเมื่อนำมาหลอมด้วยถ่านจะมีคุณสมบัติเพิ่มขึ้นเช่นแข็งขึ้น สีสวยขึ้น ซึ่งเรียกว่า “เอาถ่าน” ส่วนแร่ธาตุที่ไม่ดีจะเป็นตรงข้ามจึงนำเอาคุณสมบัติของแร่ธาตุที่ไม่ดีดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับคน ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายดังที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“เด็กดีขึ้นอยู่กับผู้ปกครอง ครูจึงอยากขอเรื่อง ถึงผู้ปกครองเรื่องเด็กของท่าน
ท่านกลับปล่อยปละ ให้ภาระครูคัดค้านคน มันเป็นความคิดของท่าน เด็กไม่เอาถ่าน
อย่ามาโทษครู”

(จากครูถึงผู้ปกครอง)

๑๑๓) **ย้อมแมวขาย** ซึ่งหมายถึง “ตกแต่งคนหรือของที่ไม่ดี โดยมีเจตนาจะหลอกลวงให้ผู้อื่นเชื่อว่าดี” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๘๘๕) คำนวนนี้มาจากการนำแมวมาย้อมเป็นสีตามที่นิยมกันว่าดี นำมาขายเพื่อให้ได้ราคาดี คนซื้อที่ไม่รู้จักซื้อนำไปเลี้ยง ต่อมาเมื่อสีที่ย้อมไว้ลอก จึงรู้ว่าถูกหลอก จึงเกิดสำนวนนี้ขึ้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ของที่ปลอมแปลงตกแต่งขึ้น เพื่อหลอกลวงให้ผู้อื่นเข้าใจว่าเป็นของแท้ของดี” ดังที่ว่า

“ไม่อวบน้ำแต่ขอรับรอง ของน้องขอรับประกัน ไม่ใช่ของเทียมของปลอม ไม่ใช่ของยอมแมวขายอย่าหวั่น ของน้องนั้นเป็นของแท้ (เจ้า) ไม่ซื้อมาเลขของแท้ ทั้งนั้น”

(ของน้องของแท้)

๑๑๔) ยาไส้ ซึ่งหมายถึง “ประทังความหิว” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๕๐๐) เป็นสำนวนที่มาจากคานาปริมาณของยาที่ใช้ใส่บาดแผล หรือรักษาบาดแผล หรือรักษาไข้ที่มีปริมาณน้อยมาเปรียบกับสิ่งของที่มีจำนวนน้อย ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “น้อยนิด น้อยมาก” ดังที่ว่า

“ท่านกลางแดดเปรี้ยง เสียงอันตราย ชีวิตแขวนไว้ อยู่บนนั่งร้าน ถ้ำตกลงมา ไชกร้าย ไม่ตายพิการ ขอแค่มีงาน ถึงเสียงก็ยอม งานหนักเงินหนอ แค่อายไส้ เงินหมั่นเงินหมาย เมื่อไรจะพร้อม จะพอไม่รู้เมื่อไร สาวใดจะยอม คอยเราให้พร้อม แล้วยอมแต่งงาน”

(ก่อสร้างอย่างเรา)

๑๑๕) ยามรักน้ำต็มผักกั้วหวาน ซึ่งหมายถึง “เมื่อยามรักทุกอย่างก็ดีหมด” มักจะต่อท้ายว่า “เมื่อยามพาลน้ำอ้อยยังกร่อยขม” (เมื่อยามซังทุกอย่างก็เลวหมด) เป็นสำนวนที่นำธรรมชาติของผักที่มีรสจืด มาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของคน ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “เมื่อยามรักทุกอย่างของคนที่คุณรักก็ดีหมด” ดังที่ว่า

“ยามรักน้ำต็มผักกั้วหวาน แต่ยามพาลน้ำดาลยังขมได้ ขนาดแกงจืดยังว่าเผ็ดจะตาย (เจ้า) แดมบนรายมายเหมือนทำให้หมากิน”

(ดูแลหน้าไม่ลง)

๑๑๖) **ยิ้มได้ทั้งน้ำตา** ซึ่งหมายถึง “ยิ้มได้ที่กำลังมีความทุกข์ยากลำบาก” เป็นสำนวนที่มาจากกริยาของคนที่กำลังร้องไห้ น้ำตาไหลอยู่ แต่ในขณะนั้น ก็มีสิ่งที่ดีเกิดขึ้น เป็นความหวังเป็นกำลังใจ ฯลฯ ซึ่งทำให้คนคนนั้นสามารถยิ้มได้ จึงเกิดสำนวนนี้ขึ้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินีใช้สำนวนนี้ในความหมายที่ได้อธิบายมานี้ ดังที่ว่า

“โดยเฉพาะน้ำพระทัยของกษัตริย์ในหลวง ทรงเป็นห่วงทรงทราบกระแสน้ำใจ ทรงรับสั่งทุกหน่วยงานประสานใจ ช่วยเหลือชาวหาดใหญ่ในบัดดล ชาวหาดใหญ่ยิ้มได้ทั้งน้ำตา ด้วยมหากรุณาเป็นล้นพ้น”

(หาดใหญ่วิปโยค)

๑๑๗) **ยุงมิให้ไตโรมิให้ตอม** ซึ่งหมายถึง “ทะนุถนอมอย่างยิ่ง” เป็นสำนวนที่มาจากกรณียุทธคดีรักชาติเด็กทารก ซึ่งบิดามารดารักทะนุถนอมอย่างยิ่งคอยระวังดูแลไม่ให้ยุงมดรีนอะไร ซึ่งมีขนาดเล็กมากกัดไตตอมให้บาดเจ็บรำคาญ นำมาเปรียบเทียบกับกรณีพฤติกรรมเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินีใช้สำนวนนี้ในความหมายที่อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“แผ่นดินแผ่นดินฟ้ามหาสมุทร กว้างสุดแสนไกล ครึ่งหนึ่งมิได้พระคุณแม่มี ยุงมิให้ไตโรมิให้ตอม แม่เฝ้าถนอมลูกน้อยเติบโตใหญ่มาจนบัดนี้ น่านมเพียงหยดใครคิดทดแทนพระคุณแม่มี ขอฝากเพลงนี้เตือนไว้อย่าลืมแม่เอย”

(พระคุณแม่)

๑๑๘) **ร่วมหัวจมท้าย** ซึ่งหมายถึง “ร่วมใจกัน ร่วมชีวิตกัน แต่งงานกันร่วมสุขร่วมทุกข์กัน” เป็นสำนวนที่มาจากกรณียุทธคดีเดียวกัน หากเรือล่มก็ล่มด้วยกันจมด้วยกันนำมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินีใช้สำนวนนี้ในความหมายดังที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“แม่เอ๋ยแม่เอ๋ยแม่ม่าย นอนหนาวทำไมละแม่หน้ามนต่างคนต่างก็เป็นม่าย
มาร่วมหัวจมท้ายเถิดเราสองคน”

(เสียงครวญจากพ่อม่าย)

๑๑๘) **ระยะทางพิสุจน์ม้า กาลเวลาพิสุจน์คน** ซึ่งหมายถึง “จะรู้จักคนต้องดู
นาน ๆ” เป็นสำนวนที่มาจากการใช้ม้าและการคบคน กล่าวคือ จะรู้ว่าม้าตัวนั้นจะมี
กำลังมากน้อยเพียงใดต้องขี่ไปในระยะทางไกล ๆ ถ้าขี่ได้ไกลก็แสดงว่าม้าตัวนั้นมีกำลัง
ดี การพิสุจน์คนก็เช่นเดียวกันต้องคบกันนาน ๆ ต้องดูกันนาน ๆ ในบทเพลงของคอก
หญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายดังที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“ระยะทางพิสุจน์ม้า กาลเวลาพิสุจน์คน ม้าดีมันต้องขี่ทางไกล จึงจะรู้ว่า
ม้าอดทน คนดีต้องคบกันนาน ๆ ถึงจะรู้สันดานนิสัยของคน”

(เชื่อบ้าง ไม่เชื่อบ้าง)

“ครูเถาแก่เป็นคนขี้ไม้ แต่ครูโถเป็นคนขี้เมา ระยะทางพิสุจน์ม้า กาลเวลา
พิสุจน์คนเรา ครูโถแกละໄໝ้ที่เด็ด ให้รู้ว่าเพชรอยู่ในน้ำมา”

(ครูเพชรในน้ำเมา)

๑๒๐) **ราชรถมาเกย** ซึ่งหมายถึง “โชค ลาก ยศ ตำแหน่ง มาถึงโดยไม่รู้ตัว
หรือคาดฝันมาก่อน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ :
๕๕๐) ศักดิ์ศรี แยม้นดดา (๒๕๔๒ : ๑๐๘) ให้ความหมายว่า “มีลาภโดยไม่นึกฝัน ได้
เป็นใหญ่โดยมิได้คาดฝัน” เป็นสำนวนที่มาจากการเสียดราชรถเพื่อหาคนมาเป็นกษัตริย์
กล่าวคือ เมื่อบ้านเมืองว่างกษัตริย์ชาวเมืองจะทำพิธีตกแต่งราชรถเทียมม้าแล้วปล่อยให้
ราชรถไปหยุดที่คนใด ก็จะเชิญคนนั้นมาเป็นกษัตริย์โดยที่เจ้าตัวไม่ได้รับรู้ตัวหรือคาดฝัน
มาก่อนจึงเกิดสำนวนนี้ขึ้น ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความ
หมายดังที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“ที่มันแก่คนทำนาไถหว่าน เขาราชการปริญญาโท มีราชมมาเกยใครเลย
จะโยง ขอมนั่งหลังโคหลังควายเทียมเกวียน”

(แหวนทองสองสลิ้ง)

๑๒๑) รั้ง ๆ ปลา ๆ ซึ่งหมายถึง “มีความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ รู้ไม่จริง” (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๕๖๒) เป็นสำนวนที่มาจากความรู้ จักงูปลาเพียงเล็กน้อย แยกไม่ออกชัดเจนว่าเป็นงูหรือเป็นปลาบอกได้แต่เพียงว่า ถ้าไม่ เป็นงูก็เป็นปลา ถ้าเป็นงูก็บอกรายละเอียดไม่ได้อีกว่าเป็นงูอะไรประเภทใดนำมาใช้กับ คนที่เป็นเช่นนั้นในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “รู้นิด หน่อย รู้ไม่จริง” ดังที่ว่า

“ลูกมาเรียนต่อพ่อก็ไม่ว่าอะไร ขอให้ตั้งใจพากเพียรเล่าเรียนเถิดหนา อย่า
เรียนแค่รั้ง ๆ ปลา ๆ ก็เพราะค่าทอมนั่นหนา มันคือค่าของพ่อ”

(ค่านาค่าทอม)

๑๒๒) เรือล่มปากอ่าว ซึ่งหมายถึง “ถึงจุดสุดขั้วตั้งแต่ยังไม่ทันได้สอดใส่
อวัยวะเพศลงในช่องเพศ” เป็นสำนวนที่เกิดจากการสังเกตเรือที่จะวิ่งฝ่าคลื่นลมไปยัง จุดหมายปลายทาง แต่ยังไม่ทันถึงที่หมายกลับล่มที่ปากอ่าว นำมาเปรียบกับพฤติกรรม การร่วมเพศของชายหญิงที่ไม่ทันได้สอดใส่อวัยวะเพศลงในช่องเพศ ก็ถึงจุดสุดขั้ว หรือหลังน้ำอสุจิ อวัยวะเพศก็อ่อนตัวลง ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมทินใช้สำนวน นี้ในความหมายที่ได้อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“น้ำแตกฟองเรือล่องไหลลื่น เรือ โดกกลื่น โคลงเกลงไม่ยัด ขวิดหัวขวิดท้าย
ไม่ยอมจอด บังหนอดยังจำผิด ๆ วังให้คืนะที่หลวงขาว (จ้ำ) เรือล่มปากอ่าวอายเด็ก
หมั่นผิด”

(ช่วยกันพาย)

๑๒๓) **ลงเรือลำเดียวกัน** ซึ่งหมายถึง “ทำงานร่วมกันร่วมรับผลการกระทำด้วยกัน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ : ๒๕๔๖ : ๕๘๕) สำนวนนี้มาจากการลงเรือที่ทุกคนต่างมาลงเรือลำเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน ต้องร่วมได้รับผลสำเร็จหรือล้มเหลวเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าเรือล่มก็ต้องล้มด้วย ถ้าเรือแล่นไปถึงจุดหมายก็ต้องถึงจุดหมายด้วยกันนำมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมเช่นนั้น ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ทำงานร่วมกันได้รับผลด้วยกัน” โดยปรับเปลี่ยนถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“ยามจนต้องทนต่อผู้ ชีวิตคู่ต้องอดต้องทน เมื่อมาลงเรือลำเดียว น้ำเชี่ยวอย่า
ท้อหน້ามน ช่วยกันพายขอให้อดทน คงหายจนกับเขาสักที

เมื่อเรือไม่ถึงกับจม ยังไม่ล้มเรือเถิดคนดี คงถึงฝั่งสักวัน ถ้าเราช่วยกันพายให้
เต็มที อดทนหน่อยนะคนดี เมื่อน้องกับพี่ลงเรือลำเดียว”

(ลงเรือลำเดียว)

๑๒๔) **ล้วงกองเห่า** ซึ่งหมายถึง “บังอาจลักขโมยหรือล่อลวงเอาทรัพย์สินเป็นต้นจากผู้ที่น่าเกรงขาม” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ : ๒๕๔๖ : ๕๕๑) สำนวนนี้มาจากพฤติกรรมของคนบางคนที่กำลังลักขโมยทรัพย์สิน หากถูกกักตักเป็นอันตรายอาจถึงตาย นำมาเปรียบเทียบกับคนที่กล้าลักขโมยทรัพย์สินของผู้มีอำนาจ ซึ่งหากถูกจับได้ต้องได้รับโทษหนัก ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายที่กล่าวมาแล้ว โดยปรับเปลี่ยนถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“แม่มาย้ำถ้าใครมาติด ขอแลกด้วยชีวิตรู้ไว้เถิดหนอ ไม่ใช่แห้วแต่ใครมา
ล้วงกอ ต่อให้เจ้าพ่อก็ไม่เกรงใจ”

(แม่มาย้ำใครอย่าแตะ)

๑๒๕) **ลีนกับฟัน** ซึ่งหมายถึง “การกระทบกระทั่งกันบ้างแต่ไม่รุนแรงของคน ที่ใกล้ชิดกัน เช่น ระหว่างสามีกับภรรยาหรือคนที่ทำงานร่วมกัน” (พจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๐๑๔) เป็นสำนวนที่นำประสบการณ์ การที่ลีนกับฟันที่อยู่ใกล้ชิดกันยังเกิดกระทบกระทั่งกัน บางครั้งฟันยังกัดลีนตัวเอง นำ มาเปรียบเทียบกับ การกระทบกระทั่งระหว่างสามีกับภรรยาหรือคนที่ทำงานร่วมกัน ใน บทเพลงของดอกหญ้า นางมิน ใจสำนวนนี้ในความหมายว่า “สามีกับภรรยาอ่อน กระทบกระทั่งกันบ้างเป็นธรรมดา” ดังที่ว่า

“เมียเราไม่ใช่เมียใคร ผิดอกผิดใจ ควรใกล้ควรเกลียด ผัวเมียเหมือนลีนกับฟัน
อ่อนกระทบกันบ้างจริงไหมเนี่ย”

(เมียไม่ใช่ควาย)

“ลีนกับฟันยังกระทบกันนะเนี่ย เหมือนผัวกับเมียยังไฉ่ยังงั้น มันอ่อนต้องมี
วันกระทบกัน เหมือนลีนกับฟันเป็นเรื่องธรรมดา”

(ลีนกับฟัน)

“เจ้าสาวเมื่อเจ้ามีผัว ต้องทำตัวเป็นเมียที่ดี ถูกคิดค่อยคิดแก้ไข เพราะถึงยัง ไฉ
เขาก็เป็นสามี ลีนกับฟันกระทบกันบ้าง (ซำ) ค่อย ๆ หาทางเข้าใจกันซิ (ซำ)”

(สุชี ๆ)

๑๒๖) **ลืมตาถูโลก** ซึ่งหมายถึง “เกิด มีชีวิต” เป็นสำนวนที่มาจากการลืมตา ของเด็กแรกเกิดนำมาเปรียบเทียบกับ การเกิด การมีชีวิตของเด็กแรกเกิด ในบทเพลง ของดอกหญ้า นางมิน ใจสำนวนนี้ในความหมายที่อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“หนูคิดอะไร พ่อจ๋าแม่จ๋าจึงได้ เอาหนุมมาฝากเอาไว้ ในศูนย์รับเลี้ยงที่นี่ ลืม
ตาตุโลกมาไม่ถึงขวบปี ต้องจากอกพ่อแม่ นี่ มันสุดที่จะโหดร้าย”

(หนูคิดอะไร)

๑๒๓) ลูกเป็นไฟ ซึ่งหมายถึง “เกิดความวุ่นวาย” เป็นสำนวนที่เกิดจากไฟที่
ลุกขึ้นเกิดความร้อน นำมาเปรียบเทียบกับสังคมที่เกิดความวุ่นวายไม่สงบขึ้น ในบท
เพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “เกิดความวุ่นวาย” ขึ้น
ดังที่ว่า

“บรรพบุรุษ ไม่พูด ไม่ได้เกิด ชาวไทยคิดดูเอาเถิด ท่านจะเกิด ได้ยังไง เป็น
ห่วงลูกหลาน บ้านเมืองจะลูกเป็นไฟ เพราะว่าคนไทยย้ายแยกแตกสามัคคี”

(บรรพบุรุษ)

๑๒๔) ลูกไก่อ้อยู่ในกำมือ ซึ่งหมายถึง “ผู้ตกอยู่ภายใต้อำนาจ ไม่มีทางหนีหรือ
ทางต่อสู้” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๐๒๑)
สำนวนนี้เกิดจากการจับลูกไก่อซึ่งตัวเล็ก น้มไว้ในกำมือ ลูกไก่ไม่สามารถจะดิ้นหนีหรือ
ต่อสู้ได้ หากบีบมือลูกไก่ที่อยู่ในกำมือก็จะตาย หากคลายกำมือลูกไก่อตัวนั้นก็รอด
ชีวิต นำมาเปรียบเทียบกับคนที่ต้องตกอยู่ในสภาพเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า
นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ยอมอยู่ใต้อำนาจ ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจ ไม่มี
ทางหนีหรือต่อสู้” ดังที่ว่า

“เป็นลูกไก่อ้อยู่ในกำมือ หัวจะไม่คือมิใช่ประจบ เงินเดือนที่พี่เบิกมา ขอ
รับรองว่ามันยังอยู่ครบ ยัง ใจ ๆ ก็นี่ ๆ ขอที ๆ เมียที่เคารพ”

(เมียที่เคารพ)

“ฉันเหมือนลูกไก่อยู่ในกำมือ ผู้ชายชื่อ ๆ อย่างฉันนั้นเหมือนลูกไก่ บีบเสียให้ตาย จะปล่อยเอาไว้ทำไม ไม่รักไม่รักไม่หวงห่วงใย บีบเสียให้ตายตามมือ”

(ลูกไก่ในกำมือ)

๑๒๙) ลูกจี้หม้อไม่ทันคำ เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ ตรงกับสำนวนไทยภาคกลางว่า “ก้นหม้อไม่ทันคำ” (ลูกจี้ คือ ก้น ลูกจี้หม้อ คือ ก้นหม้อ) หมายถึง “เลิกกันง่ายคืออยู่กินด้วยกันไม่ทันก้นหม้อคำก็เลิกกันแล้ว” (กาญจนาคพันธุ์ . ๒๕๑๕ : ๓) เป็นสำนวนที่เกิดจากสภาพความเป็นอยู่ กล่าวคือ สมัยโบราณสามีภรรยาที่แต่งงานอยู่กินด้วยกันต้องมีครุภัณฑ์เครื่องครัวใหม่ที่จำเป็นขาดไม่ได้ คือ หม้อสำหรับหุงข้าวกิน บางคู่หุงข้าวกินก้นหม้อไม่ทันมีเขมาจับคำก็เลิกกันจึงเกิดเป็นสำนวน “ก้นหม้อไม่ทันคำ” หรือ “ลูกจี้หม้อไม่ทันคำ” ขึ้นในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวน “ลูกจี้หม้อไม่ทันคำ” ในความหมายตามที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“ลูกจี้หม้อไม่ทันคำคำโบราณ เราแต่งงานอยู่กันพลูไม่ทันเหี่ยว วัวเหลืองานใส่หนางไม่ทันเปรี้ยว ทั้งหัวเหนียวติดหม้อยังพอมือ”

(ลูกจี้หม้อไม่ทันคำ)

๑๓๐) ลูกไม้ ซึ่งหมายถึง “เล่ห์เหลี่ยม กลเม็ด” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๐๒๙) สำนวนนี้เกิดจากการใช้ไม้มาทำเป็นลูกปืน กล่าวคือ ในสมัยโบราณมีการใช้ปืนใหญ่ยิงต่อสู้ข้าศึก ลูกปืนใหญ่ต้องทำด้วยเหล็ก แต่เนื่องจากเหล็กหายากและทำได้ยากจึงมีคนคิดใช้ไม้มาทำลูกปืนใช้ยิงข่มขวัญข้าศึก แม้ลูกปืนไม้จะใช้ไม่ได้ผลมากเท่ากับลูกปืนเหล็กก็ตาม แต่สำหรับคนที่ไม่รู้ความจริง ลูกปืนไม้ก็ใช้ได้ผลอย่างดี คนกลัวเท่ากับลูกปืนจริงลูกไม้จึงกลายเป็นสำนวนขึ้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “เล่ห์เหลี่ยม กลโกง” ดังที่ว่า

“จงหยุดสั่นตันทนข้ามท่านยกตน เพราะประชาชนมีหูมีตา อ้าปากก็เห็นลิ้นไก่
 อย่างนี้กว่าใครเขายังศรัทธา ~~ลูกไม้แก้ว ๆ มันไม่ได้ผล (ซ้ำ) ขอบอ้างคนจนชาวไร่
 ชาวนา”~~

(หมดศรัทธา)

๑๓๑) **เล่นกับไฟ** ซึ่งหมายถึง “ลองดีเสี่ยงกับสิ่งทีรู่ว่าจะเป็นอันตราย” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ : ๒๕๔๖ : ๑๐๓๑) สำนวนนี้เกิดจากพฤติกรรมการเล่นไฟ กล่าวคือ การเล่นไฟที่มีสี่สายน่าจับเล่นแต่ร้อน ผู้ที่เล่นกับไฟจึงสนุกแต่มีโอกาสมากที่จะถูกไฟลวก ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมรินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ลองดีเสี่ยงรักผู้หญิง” ดังที่ว่า

“กลัวจริงผู้หญิงหลายแฟน ~~ขอบเปลี่ยนแขนกอดอยู่เรื่อยไป โบราณเขาวัวไว้
 จริง รักผู้หญิงเหมือนเล่นกับไฟ”~~

(กลัวจริงผู้หญิงหลายใจ)

๑๓๒) **เลยเพด** เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ ซึ่งหมายถึง “เลยเวลาที่จะทำสิ่งที่เหมาะสม เลยเวลาที่จะแต่งงาน” เป็นสำนวนที่มาจากการฉันทเพดของพระสงฆ์ที่ต้องฉันทก่อนเวลาเที่ยง หากเลยเวลาเที่ยงก็หมดเวลาที่จะฉันทหรือหากฉันทก็ต้องเป็นอาบัติ นำมาเปรียบเทียบกับผู้หญิงหรือผู้ชายที่ไม่แต่งงานในวัยหนุ่มสาวหรือยอมอยู่เป็นโสด ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมรินใช้สำนวนนี้ในความหมายดังได้กล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“ผู้หญิงผู้ชายเขาร้างไว้คู่กัน ไม่เห็นว่ามันเป็นเรื่องน่าอาย ผู้ชายต้องแต่งกับ
 ผู้หญิง นั่นคือความจริงจึงมีความหมาย ทำไมจึงคิดจะแต่งกับเมรุ อยู่มาจนเลยเพดไอ้
 มันน่าเสียดาย”

(แต่งกับเมรุ)

๑๓๓) **เลียขาลีแยแซง** ซึ่งหมายถึง “ประจบเอาใจเพื่อให้คนอื่นรัก” เป็นสำนวนที่มาจากการสังเกตพฤติกรรมของสุนัขที่เลียขาลีแยแซงเจ้าของเพื่อให้เจ้าของรัก มาเปรียบกับพฤติกรรมที่เป็นเช่นนั้นของมนุษย์ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินไช้สำนวนนี้ตามความหมายที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“ค่าของคนอยู่ที่คนของคุณ สนับสนุนได้ตามต้องการ สมัยนี้ถ้าเงินไม่สาก เห็นที่ลำบากถึงจะมีผลงาน ไม่รู้จักเลียขาลีแยแซง (เจ้า) ค่อยไปเลื่อนตำแหน่งเอาที่ ยมบาล”

(ค่าของคนอยู่ที่คนของใคร)

๑๓๔) **เลือกนกมกได้แร** ซึ่งหมายถึง “เลือกนกมกจะได้ที่ไม่ดี” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๐๓๘) เป็นสำนวนที่เกิดจากการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาวที่เจ้าตัวมัวแต่เลือก จนในที่สุดต้องแต่งงานกับคนแก่ สันนิษฐานว่า “แร” มาจาก “แรด” ซึ่งแปลว่า “แก่” เลือกนกมกได้แรด หมายถึง หา คู่ครองมากนักลงท้ายก็ได้ผิวเมียที่แก่แรด แต่พูดเพี้ยนเป็น “เลือกนกมกได้แร” (กาญจนาคพันธุ์ ๒๕๒๑ : ๒๒๘) ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินไช้สำนวนนี้ใน ความหมายที่สอดคล้องกับที่อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“เลือกนกแล้วมกได้แร อยู่เป็นสาวแก่นั่นคงไม่ไหว เมื่อวัยล่วงเลยใครเลยจะ สนใจ ก็เพราะว่าเลือกเกินไป เด็กรุ่นใหม่เลยแซงคิว”

(อย่าเลือกนกแรง)

๑๓๕) **วัวแก่ชอบกินหญ้าอ่อน** ซึ่งหมายถึง “ชายสูงอายุที่ชอบผู้หญิงรุ่นสาว” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๒๖๘) เป็นสำนวนที่นำ ธรรมชาติของวัวแก่ที่ชอบกินหญ้าอ่อน มาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของชายแก่ที่ชอบ

หญิงรุ่นสาว ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายที่กล่าวมาแล้วแต่ได้ปรับเปลี่ยนถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“*วัวแก้มันเจอหญ้าอ่อน เมื่อมีหญ้ามาป้อนก็ต้องเคี้ยวดูหน่อย ยิ่งเคี้ยวไหวจะ
อดใจได้หรือ จะปล่อยให้หลุดมือก็โง่ไม่น้อย มีหญ้าอ่อนเอามาป้อนถึงปาก ถึงจะไม่
อยากก็คงน้ำลายย่อย*”

(เต่าหัวงู)

๑๓๖) ว่าแต่เขาอิเหนาเป็นเอง ซึ่งหมายถึง “ตำหนิผู้อื่นเรื่องใดแล้วตนก็กลับทำในเรื่องนั้นเสียเอง” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๐๖๔) เป็นสำนวนที่มาจากพฤติกรรมของอิเหนาซึ่งเป็นตัวเอกในวรรณคดีเรื่องอิเหนา กล่าวคือ อิเหนาเป็นคู่หมั้นของบุษบาแต่ไม่เคยเห็นหน้ากัน อิเหนาไปได้นางจินตะหรานางสะการะวาดีและนางมาหยารัศมีเป็นชายา ก่อนที่จะได้แต่งงานกับนางบุษบา ต่อมาเมื่อทำวคาหาบิดาของนางบุษบาเร่งรัดให้อิเหนาไปแต่งงานกับนางบุษบา อิเหนาก็ตอบสารัตถ์ครอนไม่ตรีว่า หากทำวคาหาจะยกนางบุษบาให้แต่งงานกับใครก็ตามใจเถิด แต่ตนจะไม่ยอมมาแต่งงานเด็ดขาด ต่อมาทำวคาหาขอมยกบุษบาให้แก่จรงกา แต่ไม่ทันอภิเษกเพราะวิหยาสะกำโอรสของระตุกะหมังกุหนิง ซึ่งได้รู่वादของนางบุษบาไปเกิดหลงรักนาง จึงขอให้บิดาไปสู่ขอนางบุษบา ระตุกะหมังกุหนิงสงสารลูกจึงส่งทูตไปสู่ขอนางบุษบา เมื่อทำวคาหาปฏิเสธก็โกรธจึงยกทัพไปล้อมเมืองดาหาเพื่อแย่งชิงนางบุษบา เมื่อทำวกูเรป็นซึ่งเป็นบิดาอิเหนาทราบเรื่องก็บังคับให้อิเหนายกทัพไปช่วยทำวคาหา อิเหนาจึงได้พบกับนางบุษบาและเกิดหลงรักนาง จึงวางแผนแย่งนางบุษบาโดยเผาเมืองดาหา และบุกเข้าวังพานางบุษบาไปอยู่ด้วยกันในถ้ำทองที่สร้างไว้ในป่า และได้นางซึ่งตนเคยบอกว่าไม่ปรารถนา และตำหนิคนที่มาหลงรักนางว่าเป็นคนโง่เป็นชายาและลุ่มหลงนางเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ พฤติกรรมของอิเหนาดังที่กล่าวมานี้จึงเป็นที่มาของสำนวน “ว่าแต่เขาอิเหนาเป็นเอง” ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ตามความหมายที่อธิบายมาแล้วโดยปรับเปลี่ยนคำบ้าง ดังที่ว่า

“หัวคนอื่นกลับเห็นว่ามิเหา แต่ไม่มีหัวเราทั้ง ๆ ที่เกาหัวเหยียง ๆ พุดทำไมว่า หัวใครมีเหา ก็ในเมื่อหัวเรานั้นก็มีเป็นข่ง พุดไปก็อายเขานปล่า ๆ ก็เมื่อตัวเหาอิเหนา เป็นเอง”

(อิเหนาเป็นเอง)

๑๓๗) ไวไฟ ซึ่งหมายถึง “ผู้ที่มีความประพุดติหละหลวมในทางผู้สาว” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๐๕๐) เป็นสำนวนที่มาจากธรรมชาติของน้ำมันที่ลุดติดไฟง่าย นำมาเปรียบเทียบกับคนที่มีความรู้สึกทางเพศเร็วกว่าคนปกติทั่วไป ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “คนที่มีความรู้สึกทางเพศเร็ว ชายหนุ่มหญิงสาวที่มีความรู้สึกทางเพศเร็ว” ดังที่ว่า

“หนุ่ม ๆ ที่ว่าไวไฟ ลุงห้องยังไว ๆ กว่าปังกอง บอกแล้วไม่ธรรมดา แกมีปัญญาจะหาคู่ครอง ลุงห้องแกแน่จริง ๆ ได้สาวซิง ๆ มานอนร่วมห้อง”

(ลุงห้องแกแน่จริง ๆ)

“กลัวจริง ๆ ผู้หญิงหลายชาย เจอ ไม่ได้ผู้หญิงไวไฟ”

(กลัวจริงผู้หญิงหลายใจ)

๑๓๘) เสรัชู้ทิ้งผุด ตุดทิ้งแดน เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “คนที่หึงยะโส” สำนวนนี้มาจากการนำกริยาอาการของคนที่เคยยากจนมาก่อน แล้วต่อมาเกิดร่ำรวยขึ้นจึงหึงยะโสและนำอาการของตุด (หุด) ที่เดิมเป็นเม็ดเล็กแล้วต่อมาจึง “เลน” (ขยายโตขึ้น) มาเปรียบเทียบกับกริยาอาการของคนที่เป็นเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายดังกล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“พอรำรวยแล้วลืมกลัวน้ำว่า ทำวางท่ากินลูกแอปเปิ้ล กินเบสส์เกลเบิ้ลลิม
เหล่าขาว เมานแล้วคุยยาวแต่เรื่องเงินแสน โอ้อื้อ โอ้อื้อ โอ้อื้อ โอ้อื้อ เศรษฐีพึ่งพูด ไอ้ตุ๊ด
เพิ่งแลน”

(ตุ๊ดเพิ่งแลน)

๑๓๙) สวมหน้ากาก ซึ่งหมายถึง “แสดงที่ทำหรือกิริยาอาการที่มีได้เกิดจาก
นิสัยใจจริง แสดงกิริยาท่าทีลวงให้เข้าใจผิด” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๑๔๒) เป็นสำนวนที่มาจากการสวมหน้ากากเพื่อแสดงละคร
ที่คนดูจะเห็นหน้ากากมากกว่าหน้าที่แท้จริงของตัวละครตัวนั้น นำมาเปรียบเทียบกับ
คนที่มีพฤติกรรมเช่นนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้านางเมรินใช้สำนวนนี้ในความหมาย
ว่า “ดีสีหน้าเก่ง แสดงที่ทำหรือกิริยาอาการที่มีได้เกิดจากนิสัยใจจริงได้เก่ง” ดังที่ว่า

“สมัยนี้มันดูกันยาก สวมหน้ากากเข้าหากันเยอะ”

(หน้ากาก)

๑๔๐) ไล่หัวโจก ซึ่งหมายถึง “มีตำแหน่งหน้าที่ มียศลาบรรดาศักดิ์ ซึ่งเป็น
เรื่องสมมุติ” เป็นสำนวนที่มาจากการเล่นโจกซึ่งผู้เล่นหรือผู้แสดงจะต้องไล่หัวโจก
เป็นรูปยักษ์ หัวลิง ฯลฯ มีตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ เมื่อแสดงเสร็จต้องถอดหัวโจก
ออกเป็นคนธรรมดา นำมาเปรียบเทียบกับคนธรรมดาที่ต้องเป็นและทำเช่นนั้น ในบท
เพลงของดอกหญ้านางเมรินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “มีฐานะ” มีตำแหน่งหน้าที่
มียศลาบรรดาศักดิ์ ซึ่งเป็นเรื่องสมมุติ” ดังที่ว่า

“จะเป็นอะไร จะใหญ่แค่ไหน แค่หลงกันไป ยามไล่หัวโจก ยากเศรษฐี มั่ง
มีหรือจน มันก็แค่น คนธรรมดา”

(ค่าเท่ากัน)

๑๔๑) หนูดกถึงข้าวสาร ซึ่งหมายถึง “ผู้ชายที่มีฐานะไม่ค่อยดีได้แต่งงานกับผู้หญิงที่ร่ำรวย” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๒๕๑) เป็นสำนวนที่นำลักษณะของหนูที่พยายามจะไปกินข้าวสารในถังและตกลงในถังจึงได้กินข้าวสารเต็มที นำมาเปรียบเทียบกับคน (ผู้ชาย) ที่ยากจนแต่ได้แต่งงานกับผู้ที่ร่ำรวย ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า ผู้หญิงมีฐานะยากจนได้แต่งงานกับคนที่ร่ำรวย ซึ่งแตกต่างไปจากความหมายที่พจนานุกรมได้อธิบายข้างต้น ดังที่ว่า

“ชาวบ้านก็รู้เหมือนหนูดกถึงข้าวสาร น้องได้แต่งงานกับเสี่ยเงินล้านทราวยี่”
(หนูดกถึงข้าวสาร)

๑๔๒) หม่าเห่าเครื่องบิน เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “ผู้ชายต่ำศักดิ์ไปหมายปองผู้หญิงที่สูงศักดิ์” เป็นสำนวนที่นำกริยาอาการที่หมาซึ่งอยู่บนพื้นดินได้ยินเสียงเครื่องบินหรือเห็นเครื่องบินที่อยู่บนฟ้าจึงเห่าเครื่องบิน แม้จะเห่าอย่างไรเครื่องบินคงไม่รับรู้และไม่ตก มาเปรียบเทียบกับผู้ชายที่ต่ำศักดิ์ไปหมายปองผู้หญิงที่สูงศักดิ์ ซึ่งไม่มีวันที่จะสมประสงค์ ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายดังกล่าวแล้ว ดังที่ว่า

“คิดไปเจ็บใจนักหนา เกิดมาไม่ท้อถากดิน ต้องเป็นหม่าเห่าเครื่องบิน เห่าจนตายก็ไม่ได้เซ”

(อิจฉาพรีอ์)

๑๔๓) หวันขึ้นข้างตก เป็นสำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “เป็นไปไม่ได้ เป็นจริงไม่ได้ ไม่มีวันที่จะเป็นเช่นนั้น” (หวัน คือ ตะวัน ข้างตก คือ ทิศตะวันตก หวันขึ้นข้างตก คือ ตะวันขึ้นทางทิศตะวันตก) เป็นสำนวนที่เกิดจากการสังเกตความจริงของธรรมชาติคือดวงตะวันขึ้นทางทิศตะวันออกและตกทางทิศตะวันตกเสมอ ไม่มีวันที่

จะไปขึ้นทางทิศตะวันตกและตกทางทิศตะวันออกเลย หวันขึ้นข้างตกจึงเกิดเป็น
สำนวนขึ้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายดังที่กล่าว
มาแล้ว ดังที่ว่า

“กงได้แก่สัน จนวันขึ้นข้างตก ได้แต่สบอก เปรี้ยวปากอยากอยู่อย่างนี้
ไม่รู้ต่อใคร ได้หยอกับเขาสักที ชาตินี้ถ้าไม่ถูกนือตารี ชาตินี้เกิดมากุสาตายเปล่า”

(ทำหรือสักที)

๑๔๔) หวานนอกขมใน ซึ่งหมายถึง “พูด ทำ หรือแสดงให้เห็นว่าดีแต่ภายใน
นอกแต่ในใจกลับตรงกันข้าม” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ .
๒๕๔๖ : ๑๒๗๖) เป็นสำนวนที่มาจากการแสดงกิริยาอาการของคนบางคนที่แม้จะ
เจ็บปวดโกรธแค้นเพียงใดแต่กิริยาท่าทางสีหน้า น้ำเสียงยังดียังอ่อนหวานอยู่เสมอ ใน
บทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“เวลามัน ไปเล่นไฟ ห้ามก็ไม่ได้เบี่ยมัน ๆ ต้องปล่อยให้เล่นไฟทุกวัน จะ
ห้ามมันก็ไม่เกรงใจ มันว่าเล่นเบี่ยมันดอก เรานหลงไม่ออกต้องหวานนอกขมใน”

(เมียม่อมั่ว)

๑๔๕) หวานเป็นลม ขมเป็นยา ซึ่งหมายถึง “คำชมมักไร้สาระทำให้ลืมหิว
ขาดสติ แต่คำติมักเป็นประโยชน์ทำให้ได้คิด” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๒๗๖) เป็นสำนวนที่มาจากการสังเกตพฤติกรรมการพูดของ
คนและคุณสมบัติของยา กล่าวคือ คำพูดที่หวานมักไร้สาระ ไม่จริง ทำให้คนฟังชื่นใจ
ลืมหิว ทั้ง ๆ ที่ไม่เป็นความจริง ส่วนยามักมีรสขมซึ่งคนไม่ชอบแต่สามารถรักษาโรค
ได้ ทำให้คนป่วยหายได้ ยาก็มีประโยชน์พูดเป็นสำนวนว่า “หวานเป็นลม ขมเป็นยา”
ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “คำพูดที่หวาน

(คำชม) มักไร้สาระ ไร้ประโยชน์ ไม่จริง ทำให้คนลืมตัวแต่คำติมักเป็นประโยชน์ทำให้ได้คิด” ดังที่ว่า

“หวานเป็นลมขมเป็นยา คำโบราณเขาวัวเชื่อเถิดหนาพุ่มพวง”
(หนุ่มไต้รักหูลี่)

๑๔๖) หวานพืชหวังผล ซึ่งหมายถึง “ให้ผลประโยชน์แก่ผู้อื่นเพื่อหวังผลตอบแทน” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๒๗๗) จำนวนนี้เกิดจากการหวานพืช การปลูกพืชที่ผู้หวานหรือปลูกย่อมคาดหวังว่าในอนาคตพืชนั้นจะเติบโตและให้ผล ไม่มีใครที่จะหวานพืชปลูกพืชโดยไม่ได้หวังผล นำมาเปรียบเทียบกับการกระทำอย่างอื่นของมนุษย์ที่ย่อมต้องการผลตอบแทนที่คุ้มค่า หรือมากกว่าเมล็ดพืชที่หวานหรือปลูกเสมอ ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้จำนวนนี้ในความหมายดังกล่าวมาแล้ว ดังที่ว่า

“เมื่อท้องไม่อิ่มจะอิ่มยังไฉน พี่น้องชาวไทยส่วนมากยังยากจน พวกท่านสัญญาเข้ามาเพื่อประชาชน แต่เพียงหวานพืชหวังผล แล้วประชาชนก็จนตามเคย”
(ยิ้มไม่ออก)

๑๔๗) หางเต่าค่ากับหางแตน เป็นจำนวนไทยถิ่นใต้ หมายถึง “พอ ๆ กัน ชั่วดีพอ ๆ กัน” เป็นจำนวนที่มาจากการนำหางเต่าและหางแตน (ตะกวด) ที่ดูน่าเกลียดพอ ๆ กันมาเปรียบเทียบกับมนุษย์ปุถุชนทั่วไปที่ชั่วดีพอ ๆ กันเว้นแต่ในรายละเอียดที่อาจจะแตกต่างกันไปบ้าง ในบทเพลงของคอกหญ้า นางเมินใช้จำนวนนี้ในความหมายดังกล่าวมาแล้วโดยปรับเปลี่ยนถ้อยคำบ้าง ดังที่ว่า

“~~คุณว่าผมชั่วพรรคนี้พรรคนั้น ผมว่าคุณนั้นกะไม่ดีเท่าใด คนเราเกิดมาทุกคน ชั่วดีปะปนกันทุกคนไป ทางเต่าทางเลนมันก็ครือกัน ผิดแต่ยาวสั้นแตกต่างกันไป~~”

(ทางเต่าค่าทางเลน)

๑๔๘) เห็นกงจักรเป็นดอกบัว ซึ่งหมายถึง “เห็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเห็นผิดเป็นชอบ” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๓๐๑) สำนวนนี้มาจากนิทานชาดก ชื่อจตุตถวารชาดกซึ่งมีเนื้อเรื่องว่าชายหนุ่มชื่อว่า มิตตวินทุกะเป็นคนดีไม่เชื่อฟังมารดาห้ามปรามไม่ให้ไปค้าขายต่างเมืองแต่กลับโกธทำร้ายมารดาแล้วลงเรือสำเภาไปขายสินค้า ต่อมาได้ไปพบนางเวมานิกเปรดได้สมสู่กับนางเวมานิกเปรด ซึ่งมีเป็นจำนวนมากแต่มิตตวินทุกะไม่อึดในกามคุณจึงแค้นเรือไปหาผู้หญิงอื่นอีกจนไปถึงอุสสทนรก ไปพบสัตว์นรกที่ถูกกงจักรมัดหัวเลือดกระเซ็นร้องครวญครางอยู่ แต่มิตตวินทุกะกลับเห็นกงจักรเป็นดอกบัวเลือดที่กระเซ็นเป็นไม้จันทน์แดง เสียงร้องครวญครางได้ยินไพเราะเหมือนดนตรี จึงขอดอกบัวจากสัตว์นรกตัวนั้นแม้เจ้าตัวจะทักทานอธิบายความจริงอย่างไร มิตตวินทุกะไม่ยอมเชื่อพยายามขออีกจนสัตว์นรกตัวนั้นระลึกได้ว่าตนคงพินาศไปแล้วจึงยินยอมมอบจักรให้กับมิตตวินทุกะ ซึ่งทำให้มิตตวินทุกะดีใจมาก รับประทานวางบนหัวของตนจึงถูกกงจักรมัดหัวได้รับความทรมานอย่างแสนสาหัส จึงคิดจะคืนจักรแก่สัตว์นรกตัวนั้นแต่คืนไม่สำเร็จเพราะสัตว์นรกตัวนั้นได้หายตัวไป มิตตวินทุกะต้องทรมานถูกจักรมัดหัวไปจนกว่าจะสิ้นกรรมในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “เห็นผิดเป็นชอบ” ดังที่ว่า

“เห็นกงจักรเป็นดอกบัวม้วยายี ทั้งความดีรับความเลวสิ่งเหลวไหล อดสำหรีเรียนนำรู้อยู่แก่ใจ ว่าสิ่งไหนถูกผิดควรคิดดู”

(ก่อนจะสายเกินแก้)

๑๔๘) เห็นจีเห็นไล้ ซึ่งหมายถึง “เห็นแล้วว่าคนนั้นเป็นคนอย่างไร ชั่วดีอย่างไร” ตำนวนนี้มาจากการนำการรู้เห็นจีและไล้ที่อยู่ในท้องที่เป็นของสกปรกเน่าเหม็นของคน มาเปรียบเทียบกับความรู้จักความชั่วดีของคนนั้น ๆ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้ตำนานนี้ในความหมายเชิงประชดว่า “รู้แล้วว่าคนนั้นเป็นคนอย่างไร เลวคบไม่ได้อย่างไร” ดังที่ว่า

“คบไม่ได้ ๆ เรื่องฉานลักควายตัวเที่ยวแหงทำไหร เลิกคบกกันที่ตัวกับฉาน
วัวหลูดเข้าบ้านตัวยัง ไหม กราวนี้เห็นจีเห็นไล้ (ชั่ว) ฟังกัน ไม่ได้คบกกันทำไหร”

(คบไม่ได้)

๑๕๐) เห็นข้างจีตามข้าง ซึ่งหมายถึง “ทำเลียนแบบคนใหญ่คนโตหรือคนมั่งมีทั้ง ๆ ที่ตนไม่มีกำลังทรัพย์หรือความสามารถพอ” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ : ๒๕๔๖.) ตำนวนนี้มาจากการนำการจับถ้ำของข้างที่ตัวโตมาก จึงถ้ำมูลก่อนโตมาก มาเปรียบเทียบตำหนิคนที่ตัวเล็กกว่าข้างจึงถ้ำมูลก่อนเล็กกว่าข้างแต่ไม่รู้จักตนจึงไปพยายามทำตามข้าง คือ พยายามจะถ้ำมูลให้ก่อนโตตามข้างซึ่งต้องลำบากเช่นเดียวกับคนที่ยากจนที่พยายามไปเลียนแบบคนที่ใหญ่โตหรือมั่งมีฉะนั้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้ตำนานนี้ในความหมายที่ได้อธิบายมาแล้วโดยปรับ เปลี่ยนคำบ้าง ดังที่ว่า

“เห็นข้างจีแล้วอย่าจีตามข้าง ห้ามใจไว้บ้างอย่าไปตามข้างจี”

(อย่าจีตามข้าง)

“เห็นข้างจีอยากจีตามข้าง ลองคิดดูบ้าง ดูบ้างคนดี ข้างมันตัวเท่าไหร เรา
มันตัวเท่านี้ จีตามข้างนั้นมัน ไม่แปลก แต่วานจะแหกเอาจี”

(ไปเสียได้ก็ดี)

๑๕๑) **อมพระมาพูด** ซึ่งหมายถึง “อ้างพระหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาประกอบเป็นพยาน มักใช้ในความปฏิเสธ” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๓๓๓) กาญจนาคพันธุ์ (๒๕๒๑ : ๕๒๒) อธิบายความหมายของสำนวน “อมพระมาพูด” ว่า “ไม่เชื่อตามคำพูด” เป็นสำนวนที่มาจากความเชื่อว่าพระเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หากตนพูดโกหกพระก็จะทราบและลงโทษได้ เมื่อตนอมพระมาพูดก็พึงเชื่อได้ว่าที่ตนพูดนั้นเป็นความจริง ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “อ้างพระมาเป็นพยาน ไม่เชื่อตามคำพูด” ดังที่ว่า

“หรือใครบอกว่าไม่พูด **อมพระมาพูดก็ไม่เชื่อดอกเฮีย**”

(เมียผู้มีพระคุณ)

๑๕๒) **อมสาก** ซึ่งหมายถึง “พูดไม่ออก พูดไม่ได้ ไม่กล้าพูด” เป็นสำนวนที่มาจากการอมสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้ทำให้พูดไม่ได้ ยิ่งอมสิ่งของที่มีขนาดใหญ่ ก็ยิ่งทำให้พูดไม่ได้มากขึ้น จึงอุปมาเปรียบเทียบกับมีปากแต่พูดไม่ออก พูดไม่ได้หรือไม่กล้าพูดว่า “อมสาก” ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ในความหมายที่อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“เหมือนอมสากปากเอ๋ยมันหนัก **มัวแต่อึกอ๊กอยู่ได้เป็นปี** คำเดียวแต่บอกว่ารัก **มัวอึกอ๊กซักไม่เข้าที่** ชาตินี้เห็นที่ลำบาก ถ้าซึนอมสากเหมือนกับปากไม่มี”

(คนปากหนัก)

๑๕๓) **อาบน้ำร้อนมาก่อน** ซึ่งหมายถึง “เกิดก่อนจึงมีประสบการณ์มากกว่า” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๓๖๔) เป็นสำนวนที่มาจากการอาบน้ำให้ทารกแรกเกิดที่ต้องอาบน้ำร้อน (น้ำอุ่น) คนที่เกิดมาก่อนย่อมได้อาบน้ำร้อนมาก่อนคนที่เกิดมาทีหลัง นำมาเปรียบเทียบกับคนที่เกิดมาก่อนย่อมได้เรียน

รู้มีความรู้มีประสบการณ์มากกว่าคนที่เกิดมาทีหลัง ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายที่ได้อธิบายมาแล้ว ว่าดังนี้

“แม่อาบน้ำร้อนมาก่อน เมื่อแม่แกสอนเราควรเชื่อฟัง”

(ขอลถามแม่ก่อน)

๑๕๔) อีหروبเตียวกัน ซึ่งหมายถึง “ทำนองเดียวกัน แบบเดียวกัน (มักใช้ในทางไม่ดี)” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ . ๒๕๔๖ : ๑๓๕๓) สันนิษฐานว่าคำอีหروبมาจากคำ “ยุโรป” (Europe) อีหروبเตียวกัน คือ มาจากยุโรปด้วยกัน เป็นพวกเดียวกัน เป็นพวกฝรั่งด้วยกัน ต่อมาหมายถึงทำนองเดียวกัน แบบเดียวกัน ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายว่า “ทำนองเดียวกัน แบบเดียวกัน (ในเชิงประชด)” ดังที่ว่า

“พวกเราคงได้ล้มตา คนอาสาเข้ามาบนเบอะ เขาบอกว่าเขาทำได้ ปัญหามากมายแก้ได้จริงระระ ก็ที่ ๆ ก็อีหروبเตียวกัน (ซ้ำ) คือ คอร์รัปชันกันบนเบอะ”

(คนดีมีเยอะ)

๑๕๕) เอน้ำมันไปรดกองไฟ ซึ่งหมายถึง “ทำเรื่องที่ร้ายอยู่แล้วให้ร้ายเพิ่มขึ้น” เป็นสำนวนที่นำความจริงของการเอน้ำมันไปรดกองไฟที่ทำให้ไฟลุกไหม้รุนแรงยิ่งขึ้น นำมาเปรียบเทียบกับกรกระทำของคนบางคนที่มีเรื่องที่ร้ายอยู่แล้วแทนที่จะทำให้ยุติกลับไปทำให้เรื่องนั้นร้ายเพิ่มขึ้นทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมิน ใช้สำนวนนี้ในความหมายตามที่ได้อธิบายมาแล้ว ดังที่ว่า

“คนหนึ่งก็ต้องป็นน้ำ หากอีกคนกำลังเป็นไฟ จำไว้ไม่ว่าจะสอน หากเขาร้อนเรานั่นเข้าไว้ ต่างคนต่างไม่ยอมกัน (ซ้ำ) เหมือนเอน้ำมันไปรดกองไฟ”

(ลั่นกับพัน)

๑๕๖) **เอาหูไปนาเอาตาไปไร่** ซึ่งหมายถึง “แสร้งทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นไม่สนใจ” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ : ๒๕๔๖ : ๑๑๕๖) สำนวนนี้เกิดจากพฤติกรรมการรับรู้ การได้ยินได้เห็นของคนที่บางคนรับรู้แต่ทำเป็นไม่รับรู้ ได้ยินได้เห็น แต่ทำเป็นไม่ได้ยินไม่ได้เห็น เปรียบเหมือนหูดตาไม่อยู่กับตน แต่ไปอยู่ที่นาที่ไร่ตนจึงไม่ได้ยิน ไม่เห็นสิ่งนั้น ๆ ในบทเพลงของดอกหญ้า นางเมินใช้สำนวนนี้ใน ความหมายว่า “แสร้งทำเป็นไม่รู้เห็น ไม่ใส่ใจ ไม่สนใจ” ดังที่ว่า

“เมียจำใจเย็น ๆ ไร่ เอาหูไปนาเอาตาไปไร่” เรื่องของผู้ชายมันธรรมดา มีบ้านมันไม่เสียหาย เรื่องแม่มาเยี่ยมจะเมียจำ”

(เมียจำใจเย็น ๆ)

